

Prijzi Bol svet

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ ПРИВРЕМЕНОГ НАРОДНОГ ПРЕДСТАВНИШТВА СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА.

19. РЕДОВНИ САСТАНАК

ПРИВРЕМЕНОГ НАРОДНОГ ПРЕДСТАВНИШТВА

КРАЉЕВСТВА СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

ДРЖАН 13. МАЈА 1919. ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ.

ПРЕДСЕДАВАО:

Председник др. Драгољуб М. Павловић.

СЕКРЕТАР:

Цера Јовановић.

Присутни су били сва господа Министри.

Почетак у 20 часова после подне.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ: Господо, отварам 19. редовни састанак. Изволите чути протокол прошлога састанка!

Секретар ЦЕРА ЈОВАНОВИЋ прочита протокол 18. редовног састанка.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ: Има ли ко шта да примети на прочитани протокол? (Нема.)

Оглашујем да је прочитани протокол примљен.

Изволите чути молбе и жалбе.

Секретар ЦЕРА ЈОВАНОВИЋ прочита молбе:

Светозара Милановића, трговца из Гроцке, да га Народно Представништво позове као посланика на место покојнога Милована Дамјановића, народног посланика за округ београдски;

Борке, кћери покојног Косте Кулачића, свештеника из Новог Пазара, за државну помоћ;

Јаше Ненадовића, управника казненог завода у Нишу, да му се године проведене у црногорској војсци, урачунају у указну службу;

Магде удове покојног Тоше Протића, проте из Новог Пазара, за државну помоћ;

Бегунаца из Корушке: да се интернирани Корушки Словенци од стране Италије одмах пуште на слободу, и да им се осигура заштита живота и имања.

Земљорадника из Босанске Градишке: за решење аграрног питања;

Владимира Миленковића и осталих: да им се врати имање које су им њихове комшије безправно заузеле;

Михајла Протића, резервног пјеш. капетана: да га војни суд не позива на суђење за његову ситну кривицу, кад не позива на суђење друге, који су учинили крупније кривице;

Живана Јефтића, председника општине Бардинске: да му се одреди извесна новчана помоћ као председнику;

Живана Бркића из Милошева и осталих: да се Сретен Милосављевић народни посланик суди за дела, која је починио за време окупације;

Народних посланика из окр. Метохијског, која гласи:

Телеграм

Народној Скупштини

Пећ.

Народни посланици овог округа нису били присутни када је велика Народна Скупштина бирала делегата у Народном Вијећу, јер нијесу били позвати на време тамо; овај округ, који је изложен разним непријатељским агитацијама, остао је незаступљен, према су сви нови крајеви заступљени; овакав поступак велике Народне Скупштине у Подгорици потпуно је незаконит јер је изведен на супрот принципима представничког система; у име народа овог краја најенергичније протестујемо противу ове незаконитости и тражимо да ова неправедност буде исправљена те да и овај тако велики и тако важан округ буде заступљен у Народном Већу.

Бр. служб.

Народни посланици округа Метохијског :

Јевто Поповић, Пећ ; Љуба П. Кујунџић, Баковица ; Поп Никола Јовићевић ; Поп Миливоје Милетић, Пећ ; Мустафа Ага Рошковац, Баковица ; Мехмет Ага Батуш, Баковица ; Камбер, доња Пећ ; Величко.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ : Господо, све ове молбе и жалбе упутиће се одбору за молбе и жалбе. Изволите сада чути једну молбу посланичку за одсуство.

Секретар ПЕРА ЈОВАНОВИЋ чита молбу Ристе Трајковића, народног посланика, која гласи:

Господину Председнику Привременог Народног Представништва

Београд.

Пошто је 18. маја по новом календару свадба мојој сестри а како сам једини најстарији у кући, који руководи управом тог дома, то :

Учтиво молим господина Председника за истодневни одсуство у исто не рачунајући пут, који због нередовних саобраћаја не може се предвидети.

Како је разлог хитан и неопходан, надам се да ће ми се изаћи на сусрет.

С поштовањем

10. маја 1919. Риста Л. Трајковић,
у Београду. народни посланик.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ : Одобрава ли Народна Скупштина тражено одсуство ? (Одобрава.)

Објављујем да је тражено одсуство одобрено.

Изволите чути сада неколико законских предлога.

Секретар ПЕРА ЈОВАНОВИЋ чита предлог закона министра припреме за уставотворну скупштину и изједначење закона: »О пунолетству«.

Краљевство Срба, Хрвата и Словенаца

Министарство Припреме
за уставотворну скупштину и
изједначење закона

Бр. 456.

у Београду, 12. маја 1919. год.

Народном Представништву !

Част ми је на основу овлашћења датог ми Указом Његовог Краљевског Височанства Наследника Престола од 12. тек. мес. поднети На-

родном Представништву приложени пројекат закона о пунолетству.

Потреба изједначења данас важећих законских прописа који се тичу пунолетства очигледна је, и не сме се допустити да у том погледу и даље остане стање какво је данас.

По општем Аустријском Држављанском законнику § 21., који важи у областима бивше Аустрије припадним нашем Краљевству, пунолетство се стиче са навршеном 24. годином, а по § 37. српског грађ. законика и чл. 636. Црногорског имовинског законика оно се стиче са навршеном 21. годином.

Законским предлогом, који подносим Народном Представништву, а који је и Државни Савет усвојио без примедбе својом одлуком од 9. текућег месеца број 209, ово је питање регулисано тако да се пунолетство стиче са навршеном 21. годином у целој земљи.

Остала питања која су у вези са овим, као што је проглашење пунолетства судским путем, намерно су остављена да се регулишу општом реформом у изједначењу грађанског законика који ће важити за целу земљу.

Министар

Припреме за Уставотворну Скупштину
и Изједначење Закона.

Др. Алберт Крамер.

У Име Његовог Величанства

ПЕТРА I.

по милости Божјој и вољи народној Краља
Срба, Хрвата и Словенаца

Ми

Александар Наследник Престола

На предлог нашег Министра Припреме за Уставотворну Скупштину и Изједначење Закона а по саслушању Министарског Савета, решили смо и решавамо :

Овлашћује се Министар Припреме за Уставотворну Скупштину и Изједначење Закона да Народном Представништву може изнети на решавање предлог закона о пунолетству.

Наш Министар Припрема за Уставотворну Скупштину и Изједначење Закона нека изврши овај Указ.

Бр. 455.

12. маја 1919. год.

у Београду.

АЛЕКСАНДАР, с. р.

Министар

Припреме за Уставотворну Скупштину
и Изједначење Закона :

Др. Алберт Крамер, с. р.

Закон о пунолетству

Члан 1.

Држављанин Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца постаје пунолетан кад наврши 21. годину живота.

Члан 2.

Овај закон стаје на снагу кад се прогласи. Ко је пре тога већ по особеним законским прописима постао пунолетан, остаје пунолетан.

Ко је већ пре навршио 21. годину живота, а по досадањим законским прописима не беше пунолетан, постаје пунолетан од дана, кад овај закон стане на снагу, а ваљаност и правне последице његових дела, извршених пре тога, пресуђиваће се по законима, који су до сада важили.

Члан 3.

Министру Правде Поверава се да изврши овај закон.

Државни Савет Краљевине Србије
Број 209.

9. маја, 1919. Београд

Господине Министре!

Државни Савет на данашњем своме састанку, узео је у оцену Ваш пројект закона о »пунолетству«, који сте му изволели послати на оцену, актом Вашим од 8. тек. месеца, број 430, па је на основу чланка 144. тачке 2. Устава донео одлуку: да нема шта да примети противу поднесеног пројекта, као врло потребног.

Примите, господине Министре, уверење о моме особитом поштовању.

Заступник Председника Државног Савета, Члан
Жив. Живановић, с. р.

Господину Министру Припреме за Уставотворну Скупштину и Изједначење Закона.

Затим чита предлог закона министра припрема за уставотворну скупштину и изједначење закона: »О држављадству«.

Краљевство Срба, Хрвата и Словенаца
Министарство Припреме
за Уставотворну Скупштину и
Изједначење Закона

Број 454.

у Београду, 12. маја 1919. год.

Народном Представништву!

На основу овлашћења датог ми Указом
Његовог Краљевског Височапства Наследника

Престола од 12. текућег месеца, част ми је поднети Народном Представништву приложени предлог закона о држављанству заједно са мотивима из којих ће се увидети важност и хитна потреба за уређење тога питања.

Овај законски пројекат није слаг на оцену Државном Савету једино с тога разлога што би се изгубило у времену, ма да према изменским приликама садашњи Државни Савет који је предвиђен само за Краљевину Србију, — не би могао распростирати своје функције и на питања која се односе на целу нашу данашњу Државу.

Али с обзиром на чл. 73. закона о пословном реду у Народној Скупштини, ја молим Народно Представништво, да изволи претходно донети одлуку: хоће ли овај законски предлог узети у решавање и без мишљења Државног Савета или не.

Министар

Припреме за Уставотворну Скупштину
и Изједначење Закона
Др. Алберт Крамер, с. р.

У Име Његовог Величанства

ПЕТРА I.

по милости Божјој и вољи народној Краља
Срба, Хрвата и Словенаца

Ми

Александар Наследник Престола

На предлог нашег Министра припреме за Уставотворну Скупштину и изједначење закона, а по саветовању Министарског Савета, решили смо и решавамо:

Овлашћује се Министар припреме за Уставотворну Скупштину и изједначење закона да Народном Представништву може изнети на решавање предлог закона о држављанству.

Наш Министар Припреме за Уставотворну Скупштину и изједначење закона нека изврши овај Указ.

Бр. 453

12. Маја, 1919.

Београд.

АЛЕКСАНДАР, с. р.

Министар

Припреме за Уставотворну Скупштину
и Изједначење Закона

Др. Алберт Крамер, с. р.

Закон о држављанству
Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца

Члан 1.

Држављанство је једно за све држављане Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца.

Члан 2.

Држављанство Краљевства припада онима, који су до дана кад овај закон ступи у живот, били држављани Краљевине Србије и Црне Горе, и онима који су до тога времена били припадници Босне и Херцеговине, или су били чланови (завичајници) које од општина у бившој аустро-угарској монархији, што су припале у област Краљевства.

Припадницима Босне и Херцеговине и завичајницима општина бивше аустро-угарске монархије, припалих Краљевству, који нису Срби, Хрвати и Словенци, а задобили су припадност, односно завичајност у последњих 30 година, допушта се да у року од године дана, од дана кад овај закон ступи у живот, изјаве, да ли примају држављанство Краљевства. Изјаве треба дати државној управној власти првога степена, која ће их са својим мишљењем спровести Министру Унутрашњих Дела. Он одлучује о одобрењу изјаве и одлука му је извршна.

Члан 3.

Законита деца следе у држављанству оца, незаконита матер, а законита жена мужа, али с њима заједно губе држављанство у случајевима чл. 9. тачка, 4 и 5. само тада, ако се заједно с њима иселе и ново држављанство добију. Кома се не зна држављанство, а рођен је и пребива у Краљевству, сматра се за држављанина Краљевства, док се не утврди да је иностранцац.

Члан 4.

Иностранско лице може постати држављанин Краљевства :

1. ако га као незаконито дете иностранкиње позакони отац држављанин Краљевства ;
2. ако у Краљевству буде примљено у редовну државну службу ;
3. ако му се на његову молбу изрично даде држављанство.

Члан 5.

Ко затражи држављанство треба да докаже :

1. да најмање 5 година непрестано борави у областима Краљевства ;

2. да је пунолетан, или да му то допушта онај који је као заступник за то надлежан по закону ;

3. да је доброга владања.

4. да су му срећене имовинске прилике, тако да својом имовином или својим радом може себе и своју породицу издржавати.

5. Да је отпуштен из страног држављанства.

Члан 6.

Од одредаба у чл. 5. изузимају се она лица која се по пореклу или њиховом националном осведочењу сматрају Србима, Хрватима, Словенцима, а страни су држављани. Њима се на њихову молбу мора дати држављанство Краљевства, осим ако се доказима утврди, да су радили против интереса Краљевства.

Члан 7.

Иностранцима који имају изванредних заслуга за Краљевство, може Краљ, на предлог Министарског Савета, дати држављанство, ако бораве у области Краљевства, или ако изјаве да ће се у његовој области населити.

Члан 8.

Држављанство важи од дана кад се нови држављанин свечано закуне пред надлежном управном влашћу првога степена, да ће бити веран Краљу и држави, и да ће поштовати законе.

Одмах по заклетви надлежна власт дужна је издати му исправу о држављанству. Ако лице, позвано ради заклетве не дође по предаји позива за годину дана, сматраће се, да његова молба за држављанство не постоји.

Члан 9.

Држављанство губи :

1. Незаконито дете држављанине, кад га позакони отац иностранцац, ако по законима очеве државе позаконњем добива очево држављанство.

2. лица која су без одобрења надлежне власти ступила, односно ступе, и у иностранску јавну службу, па их Министарство Унутрашњих Дела с тога отпусти из држављанства.

3. лица која су се као службеници аустро-угарске монархије доселила у област Краљевства, а буду отпуштена из службе и то ако већ пре тога нису по смислу чл. 2. задобила држављанство.

4. лица која су непрестано 10 година у иностранству, ако то није по наређењу владе. Тај рок се рачуна од дана кад овај закон ступи

у живот, а прекида се чим лице јави надлежној власти да задржава држављанство. Краљевства, затражи путну исправу, и јави се конзуларној власти Краљевства, у чијој области борави.

5. лица која на њихову молбу надлежна власт изречно отпусти из држављанства.

Члан 10.

Отпуштање из држављанства не може се одрећи, ако је лице које то тражи по закону самостално или има одобрење надлежног заступника, ако је извршило своју војну дужност, или је ослобођено, ако испуни дужности које би имало према држави, или према приватним и ако није под кривичном истрагом, нити осуђено а казна још није извршена.

Члан 11.

Отпуштање из држављанства важи од дана кад се отпуштеноме изда исправа о отпуштању из држављанства, а губи своју снагу, ако се отпуштени за годину дана од тога дана не исели из области Краљевства, или ако је и пре тога рока наступила која од запрека у чл. 10.

Члан 12.

Одредбе чл. 9., тачке 2 и 3, важе за све случајеве настале од 1. новембра 1918.

Члан 13.

Молбу за примање у држављанство и за отпуштање из држављанства треба управљати Министарству унутрашњих Дела, и предати надлежној државној управној власти првога степена. Ова власт, пошто извиди што по закону треба, упутиће молбу са својим извештајем и мишљењем службеним путем поменутом Министарству. Његово решење извршно је, осим случајева у чл. 6. и 10. Исто Министарство издаје и исправе о држављанству и о отпуштању из држављанства.

Члан 14.

Кад овај закон ступи у живот биће дужност власти којима ће се наредити нарочитом наредбом, да изврше према прописима овога закона ревизију својих спискова о становништву, односно да саставе нове спискове, и то напосе за држављане а напосе за иностранце. Те ће спискове најдаље за два месеца од дана кад овај закон ступи у живот изложити на јавно разгледање. Ко не буде задовољан, има право најдаље за месец дана од последњег дана објаве спискова да преда истој власти жалбу, која може, ако нађе да су жалбени наводи уместни, извршити исправку. У противном ће је послати на

решење Министарству Унутрашњих Дела са својим извештајем. Ближи прописи о списковима издаће се особеном наредбом.

Члан 15.

Овај закон ступа у живот кад се објави, а укидају се сви досадашњи прописи који се не подударају с њима.

Члан 16.

Министру Унутрашњих Дела налаже се, да овај закон изврши.

Разлози.

При сваком постанку државе — мисли се само на модерну правну државу — поставља се одмах питање, ко је држављанин државе, јер од тога зависи правни положај становника њене територије. Само држављани имају држављанска и политичка права, и извесне дужности се могу дати само држављанину а никако пак лицима, која у држави станују а страни су држављани.

Држављанство садашњег доба је посве појам модерне правне државе и услед тога за све модерне државе битно једнак, ипак у разним државама оно је у законодавству различито одређено.

Како су у Краљевству Срба, Хрвата и Словенаца удружене покрајине, које су раније имале свој сопствени правни поредак, очевидна је хитна потреба, да се одмах изједначи правно стање у погледу држављанства, то јест питање ко је држављанин Краљевства, како се држављанство добија и како губи, и како се води евиденција о држављанству.

Садашње правно стање је неиздржљиво. Само бивше Краљевине Србија и Црна Гора имале су као суверене државе своје држављанство. — За покрајине бивше Аустро-Угарске важило је или аустријско или угарско држављанство; за Босну и Херцеговину је пак постојао тако звани земаљски индигенат.

Са отцепљењем наведених покрајина од бивше Аустро-Угарске монархије, престала је правна подлога по којој би се могло пресуђивати држављанство становништва ових покрајина.

Ад чл. 1. Након уједињења народа на тако правно различитим територијама у једну јединствену државу, наравно да у овој јединственој држави може бити само једно јединствено држављанство и да се у томе погледу не могу дати никакве концесије ни племенским посебноцима нити историјско политичким индивидуалностима. Није сувишно већ је сасвим потребно да се у чл. 1. да томе позитиван израз, да

важи у Краљевству само једно држављанство. Тиме је на једној страни истакнута државна јединственост, а на другој пак одбачена је свака двоумица о томе, да се не може признати појединим територијама, које су удружене у Краљевству, каква посебна права. Узакоњење јединственога држављанства има значење да се сваки држављанин једне од оних територија које сачињавају Краљевство, сматра подједнако за носноца свих права и обвеза, које му припадају по постојећим законима.

Члан 2. садржи одредбу ко се може сматрати за држављанина Краљевства. Јер за појам држављанства недостаје посебни правни критериум и мора нам служити начело правног континуитета као једина подлога. У смислу тога начела су онда држављани Краљевства најпре сви они који су до сада држављани Србије и Црне Горе. У погледу Босне и Херцеговине, која је имала свој посебни, земаљски индигенат, мора бити овај индигенат тај који одређује држављанство; што се тиче осталих покрајина бивше аустро-угарске монархије, које су сада удружене у Краљевство т. ј. Словеначка, Бановина (Хрватска), Далмација, Банат, Бачка и Барања правни положај је друкчији. Становници ових покрајина били су или аустријски или угарски држављани. Због тога треба у погледу становништва ових покрајина тражити допуњујући критеријум и тај налазимо у правном појму припадања или завичајности. Тај критеријум је потпуно довољан, јер појам завичајности и држављанства слажу се у томе, да је сваки аустријски или угарски држављанин припадао једној општини, и ове воде посебну евиденцију становништва ко у општини има завичајно право. Ако је онда одређено у погледу становништва оних покрајина да су сви држављани Краљевства они, који припадају каквој општини на територији бивше аустро-угарске, која је припала Краљевству, тиме се добија у погледу држављанства становништва на овим територијама тачан израз.

Наравно и скоро само по себи се разуме, да се питање ко је држављанин бивше Краљевине Србије и Црне Горе, ко припада Босни и Херцеговини и ко има завичајно право у општинама на територији бивше Аустро-Угарске, која је припала Краљевству, може расправљати само по законима ових појединих територија. Могло би се само још питати који је временски (часовни) моменат за ово пресуђивање меродаван, или моменат кад је становништво југославенског дела територије бивше Аустро-Угарске извршило своје отцепљење и који се сматра за фактички постанак Краљевства, или моменат кад овај закон ступи у важ-

ност. Због начела да важе на целој територији тамошњи закони дотле док се и изврши њихово изједначење, морало се је одлучити за другу алтернативу. Али и да није било у законима овога прописа, морало би се сматрати по општим правним принципима, код питања ко је наш држављанин, за одлучујући само моменат кад закон ступи у важност.

Врло важна је друга алинеја чл. 2. На први поглед изгледа као да би овде било узаконено право опције за извесне групе држављана. Али о опцији у техничком смислу не може бити речи, јер под том опцијом разумемо да се код прелаза једног дела територије из једне државе у другу на подлози уговора даје становницима отцепљење територије, који би иначе постали држављани државе која добије отцепљену територију, право да могу у одређеном року изјаснити се хоће ли задржати своје раније држављанство. У овом случају не ради се на уступљењу територија једне државе другој на подлози уговора. Аустро-Угарска монархија, којој су припадале оне јужне територије које су потпале под Краљевство, не постоји више и о каквом уступању територија или о каквом уговору између две државе нема говора.

Како пак бивша Аустро-Угарска насељаваше систематички на Југославенску своју територију припаднике других народа, односно ово насељавање намерно је помагала и на овакав начин дошли су на Југославенску територију страни елементи, који сада код променеог положаја сами не желе да постану држављани Краљевства, унео се је пропис у коме зависи држављанство ових људи, који би се, иначе као завичајници наших општина, имали сматрати нашим држављанима од тога, ако се у одређеном року изјасне код политичке власти да ли примају наше држављанство и ако се ова изјава одобри.

То право самоопредељења у погледу држављанства може се дати само онима који по пореклу или по свом националном осведочењу нису Срби, Хрвати или Словенци. Ко се може у конкретном случају сматрати да није Југославен у томе смислу не да се законом тачније одредити, и мора се делимично оставити уредбама о извршењу, увиђају и тактичности извршних управних власти, да погоде шта је право у поједином случају да се на једној страни не ликуди државним интересима, а на другој не припуђавају људи у нашу државну везу у коју по свој прилици не спадају и којој су шта више противни.

Да се не би могла од стране становништва које се временом под владиним притиском и утицајем досељених елемената денационализи-рало (одродило) и од нас отуђило, могло ово

право, које се даје инородцима злоупотребити на штету државних интереса, на другој страни пак да се не учини криво онима који пак по својој народности нису Југославени, али се већ тако рећи због свог дуготрајног бављења у нашим крајевима, морају сматрати за староседеоце (домаћине), било је потребно ограничење, да имају право опције само они инородци који су добили припадност Босне и Херцеговине, односно завичајно право у једној од општина током последњих 30 година. Рок за изјаву одређен је на једну годину. Ово време је потребно, јер границе нису још одређене а и да се не принуђава становништво прераним одлукама. Изјава сама да се прима држављанство није довољна, треба да је власт одобри. Овај пропис морао се је унети због тога да би власт одржала моћ контроле и спречила злоупотребу.

Будући да овде није реч о неком признатом субјективном праву, не могу се допустити жалбе на управне судове већ треба у закону изрећи, да државна власт поступа по своме слободном уверењу (дискрецијарно).

С обзиром на пропис чл. 14. у коме се наређује властима да састављају, односно ревидирају спискове свих држављана и оних који то нису, биће задатак извршних власти да се код састављања спискова узима у обзир такође и становништво, које има право опције и сходно и томе води га у евиденцију. На она инородна лица, која су била у државној служби или су у њој остала и после преврата, наравно право опције се не односи, јер су она већ са поднашањем молбе за пријем државне службе наше државе изјаснила се за наше држављанство.

Ад чл. 3. Овим прописом узакоњује се начело које је усвојено у законодавству свих културних држава, да су законита деца већ рођењем стекла држављанство очево, а незаконита држављанство матере. Неки закони имају још посебни пропис да то важи и за децу која су се родила у иноземству, јер то је начело опште, изузев само Данску и Јужну Америку, и по себи се разуме, није се нарочито уносило у закон. Овом начелу и одговара да се у нашој земљи рођена деца иностранца сматрају иностранцима. Тако је било до сада у бившој Краљевини Србији, у бившој Аустро-Угарској и важи исто тако у Немачкој, Шведској и Швајцарској. У другим државама ово је питање различито решено и могу се у том погледу поделити државе у више група :

I. У држави рођена деца су држављани дотичне државе и ако родитељи нису држављани те државе (Данска, Савезне Државе Се-

верне и Јужне Америке, ипак је у том погледу пракса много што шта преиначила).

II. Као под I. ипак имају деца кад постану пунолетна право опције држављанства родитеља (Енглеска, Португалска, Бугарска).

III. Деца следе држављанству оца, а имају по пунолетности право опције држављанства државе у којој су рођена (Белгија, Грчка, Румунија, Русија, Шпанија).

IV. Француска, Италија и још неке мање државе усвојиле су комбинирани систем.

Наравно, да се у овом закону усвојило начело које је и пре важило у Србији и у бившој Аустро-Угарској држави. Очигледно начело да следе деца држављанству родитеља потребно је било ограничити у случају да родитељи изгубе држављанство. Не може се допустити, да чим је отац изгубио држављанство по чл. 9., т. 2., 4. или 5., такође жена и деца изгубе држављанство и ако су они остали у држави. Закони неких држава имају нарочите прописе у погледу држављанства жена које остану удовице, на пр. удовица која је изгубила држављанство услед удаје за иностранца опет га добија ако остане у држави или ако се у исту врати и изјави да хоће у њој да живи. С обзиром на општи пропис чл. 6. могло се је овде изоставити свако наређење у том смислу. Развод брака, наравно нема никаквог утицаја на држављанство. Ако се пак брак прогласи за ништаван, остаје првобитно држављанство. Коначно, у чл. 3. такође унео се је општи пропис да се мора сваки који је рођен и живи у држави сматрати за држављанина дотле, док се не докаже да припада другој држави. Ово вреди у истој мери за находчад као и за сва друга лица у погледу којих у чл. 2. нема подлоге за расправљање њиховог држављанства.

Ови прописи битно су у складу са садашњим српским као и хрватским и аустријским правом.

Ад чл. 4. У чл. 4. прописује се у којим случајевима странац може добити држављанство Краљевства. У законима других држава је као нарочита тачка наведен случај да жена иностранкиња добија чим се уда за држављанина његово држављанство. Овај случај је садржан већ у чл. 3., зато остају овде само три врсте стицања држављанства.

У тачци 1. одређује се да легитимирано незаконито дете добија држављанство свога оца. При томе замишља се да се позаконјење извршило по законским прописима, које важе у појединим територијама. Последица ће пак тога бити правна неједнакост извесне врсте, а то се такође у прописима ко је држављанин Краљевства није могло избећи, јер не може бити задатак закона о држављанству такође и од-

страњење пеједнакости на другом пољу законодавства. Постаје питање по којим законима се мора расправљати законитост узаконења: или по законима оне територије где отац има своје стално место становања, или по законима оне где он има завичајност, односно по којима се расправља његово држављанство. Закон у том погледу нема детаљних прописа, а сматра се у смислу савремене теорије за правилно да се то питање расправља по законима домицила. Наравно, ако би се извршило позаконење у иностранству јасно је да морају бити за то меродавни само они инострани закони по којима се расправља држављанство само небрачног оца. То одговара и међународном праву.

Тачка друга нормира стицање држављанства путем пријема у државну службу. Овим прописом речено је да је примање иностранца у државну службу истоветно с формалним примањем у држављанство, натурализацијом. Декрет о овом наименовању ступа на место исправног документа о држављанству. Овај пропис је оправдан јер влада у свима модерним државама начело, да државни службеници морају бити држављани дотичне државе. Ако се онда појави потреба да се прими у државну службу иностранца, последица тога мора бити да овај самим примањем службе добија и држављанство. Законски пројект ограничава добивање држављанства на примање у редовну државну службу. Ко се има сматрати за сталног државног службеника следује из закона о организацији државне службе. Прописи о томе, која је власт надлежна за примање иностранца у државну службу, нису унесени у закон, јер се сматра за правилно да се у том погледу не прејудицира оном делу законодавства у чији комплекс спадају прописи о државној служби у опште. Сматра се као задатак уредбе о извршењу да се у њој до изједначења законодавства по овоме пропису да намеравао примање у државну службу припада надлежном ресору централне владе. Исто тако је и у погледу облика у којима се има извршити примање у државну службу а у циљу да се тиме добије држављанство. Готово је сигурно, да се мора постављење извршити декретом, које се рачуна као стално постављење. Ако онда држава мора привремено задржати у тој или оној струци службенике који нису држављани, то не смета закону.

Ад чл. 5. и 6. изузев већ поменуте случаје може иностранца добити држављанство само путем изричног примања у државну везу. Уопште важи начело да нико нема право на пријем у држављанство, и да је последица државне самосталности, да кад кога прима у држављанство или му то одриче, поступа при томе по

свом слободном уверењу или дискреционарно. Ово би начело било сувише строго код садашње међународне дезоријентације, кад свака држава без обзира на постојеће међународне уговоре и обичаје покушава брзо и често на бруталан начин отрести се инородаца. Према томе морало се је одлучити на разликовање иностранаца, који су по пореклу и националном осведочењу Срби, Хрвати и Словенци од других иностранаца; код првих ради се на име о иностранцима у формалном смислу а никако у материјалном, јер су они наши људи који су фактички изашли из нашег народа а остали су у иностранству, тиме што су задржали наш народни језик и своју националну свест, у сталној душевној вези са народом, тако да код њих, ако они сада траже повратак у своју домовину, ради се збиља о некој репатријацији. Ипак није било згодно из јуристичко-формалних разлога чинити разлику у закону између натурализације у ширем смислу и репатријације, него се је овим посебностима у толико изашло на сушет што су се у чл. 5. поставили општи услови које држава тражи за примање иностранаца, а у чл. 6. пак унели изузетни прописи за оне иностранце које сматрамо у горњем смислу за Југословене. У опште захтева се од иностранаца кад они траже држављанство да докажу испуњење свих позитивних и негативних услова који су наведени у тачци од 1—5.

Код иностранаца друге врсте по чл. 6. тражи се само да се имају сматрати за Србе, Хрвате, Словенце. Овима се мора дати држављанство и дакле признаје им се тиме субјективно право на пријем у држављанство. Једно ограничење је ипак потребно у погледу иностранаца те врсте.

У пркос све своје наклоности према овим иностранцима држава не може ићи тако далеко да прима у своје држављанство и оне који су се у иностранству тако заборавили да су радили против интереса Краљевства. Ово ограничење услед нејасности појма којим се закон служи, шта више такво је, да би се могло у пракси различито употребљавати али најтачнији пропис у том погледу више би шкодили него користили, јер начини како се може радити против интереса државе врло су разноврени. Оставити се дакле мора извршним властима да проналазе прави смер. Ипак из текста ограничења излази да мора власт, која би пријем у држављанство одбила због радњи противних државним интересима, утврдити информативним путем одговарајућим савременим приликама, да ли је молилац радио против интереса Краљевства и то му у образложеном решењу доставити.

Што се тиче услова које странац мора испунити, ако хоће да добије држављанство, то

су уобичајени минимални захтеви које мора поставити свака држава у своме властитом интересу и у интересу општина, а да се не угрозе интереси њених сопствених држављана, испуњење свих тих услова мора молилац у својој молби доказати.

Шта више неке државе, нарочито Немачка, не захтевају да молилац мора пре пријема у држављанство становати извесно непрекидно време у држави него само изјаву да се хоће у држави настанити. Ипак је с обзиром на прилике последњег времена потребно, да се захтева извесно време становања у држави, да се народу страном елементу не отварају потпуно врата.

За нарочите случајеве ипак је прописано у чл. 7.

Ад чл. 8. Овај чл. садржи право, да сваки ново-примљени држављанин мора положити свечану заклетву, друго, да добија држављанство тек полагањем заклетве, и треће, да му се морају одмах по положеној заклетви издати документа о држављанству.

Полагање заклетве не тражи се у свима законодавствима, ипак оно се је унело у закон, јер се заклетвом опомиње нови држављанин на свечан начин да наступа ново доба у погледу његових права и његових обавеза. Из тога разлога одредило се је такође да је за добивање држављанства одлучни моменат заклетва а никако издавање докумената, као што је то у државама које не захтевају полагање заклетве. Одређење текста заклетве оставља се уредби о извршењу.

Из прописа чл. 3. излази да се давање држављанства односи на брачну жену и непунолетну децу, тако да то није било потребно овде нарочито истацати.

Пунолетност наравно мора се расправљати у појединим случајевима по законима пређашње државе.

Ад чл. 9. У том члану побројани су услови под којима се држављанство губи. И ови су услови у свима културним државама више или мање једнаки.

Ад тачка 1. напомиње се; да остаје ван брака рођено дете небрачно и задржава држављанство мајке и ако би се мајка доцније удала за иностранца и услед тога изгубила држављанство, ако дете није било браком узаконено. Позаконјење се мора извршити по законима државе којој иностранца припада. Ваљда је у свима културним државама са позаконјењем спојено и добијање држављанства, а могуће је ипак да није овако, и због тога и унесен је пропис, да небрачно дете, кога отац иностранца позакони, губи тек онда држављанство кад је оно позаконјењем добило држављанство очево. У Енглеској је и, др. позаконјење непознато; ако Енглец као

небрачни отац детета држављанке ожени се мајком и тиме у смислу нашег права позакони дете, остаје дете, ипак наш држављанин ма да су родитељи држављани Енглеске државе.

Тачка 2. садржи тако звани авокаториум, ипак не у уобичајеном смислу. Различите државе имају законске прописе да може централна власт изрећи да су они држављани изгубили своје држављанство, који се у случају рата или ратне опасности нису одазвали позиву владе на повратак у домовину. У том облику није било згодно да се унесу ови прописи у закон. Прошлост нека се избрише и са њоме и последице. Ко је могао доћи у домовину, а то није учинио и овим избегао војну дужност, нека се казни чим се врати. У погледу оних, који се не мисле вратити, довољан је пропис тачке 4. У будућности ипак је, ако би се појавила потреба ступити под заставу, дана могућност да се у специјалном закону истакне, да они, који се позиву на повратак у домовину не одазову тиме губе држављанство. Рад наших саплеменика у иностранству завреме рата показао је да су били свесни своје обавезе, и кварило би лепу успомену на њихова патрпотска дела у иностранству, ако би сада тражили оне, који нису били потпуно свесни своје дужности.

Потребан је пак пропис у томе облику да може централна власт изрећи губитак држављанства у погледу оних који без дозволе власти ступе у јавну службу туђе државе. То се тиче држављанина без разлике порекла и службе које се примају. Само по себи се разуме да се може изрећи губитак држављанства тек ако се дотични безуспешно позвао на повратак, или се је на други начин утврдило, да се он не мисли вратити. У погледу оних бивших чиновника државе, који су се доселили из других места и који су државу одмах по преврату напустили или се у опште нису вратили а утврдило се је да су ступили у службу туђе државе, у највише случајева извршиће се губитак држављанства по тач. 3. овог члана. Остају још лица која раније нису била у државној служби а сада су примљена у службу стране државе, не тражећи за то дозволу власти, или она која нису као јавни чиновници отпуштени из службе. За ове случајеве је потребан и намењен овај пропис. Допуњење одлука о губљењу држављанства је по тексту закона дискреционарна ствар, тако да власт има извешан широк оквир и да може смотрено примењивати прописе када и како то државни интереси захтевају.

Ад т. 3. Овај пропис је нешто специјално у закону који не налазимо у законодавству других држава. Да се овај пропис прими изазвале су нарочите прилике у којима се сада налази велики део наше државе. На територији која је

била раније део Аустро-Угарске, Аустро-Угарски централизам слао је у циљу германизације, односно мађаризације, или бар у циљу хегемоније над Југословенским становништвом, своје немачке, односно мађарске чиновнике, који су стварали стално неку посаду и на нашим крајевима утиснули жиг стално окупиране територије. У интересу државе и становништва је да се ови досељеници који су добили постављењем у нашим крајевима и завичајно право у општини постављења, по молућству отпусте из службе и заједно се одлучи да су тиме изгубили и држављанство. Овај пропис морао се је ограничити само у погледу на оне јавне чиновнике који су иначе по пародности инородци и отпуштени због тога из службе, а имали су већ пре ступања у државну службу завичајно право у којој општини наше државе и с тога разлога се сматрали за држављане. Јер, ако би отпуст из државне службе такође у тим случајевима имао за последицу губитак држављанства, то би значило једно неоправдао диференцирање између инородаца, и погоршавање правног положаја оних инородаца, који нису државни чиновници. Пропис чл. 2. у погледу опције односи се наравно као општи пропис и на те случајеве.

У вези тога мора се споменути пропис чл. 12. У опште мора важити начело да закони немају повратне силе. Јер пак имају се сматрати за држављане ради правног континуитета, већ од постанка Краљевства, сви који су по овом закону признати као држављани, пропис чл. 2. да се има расправљати питање о држављанству у моменту кад овај закон ступи у важност, је унесен због техничке израде закона, — логично је што се је унео пропис по коме губитак држављанства услед ступања у службу туђе државе или услед отпуста из државне службе (т. 2. и 3. чл. 9.) наступа, односно наступио је и за све оне случајеве, који су се догодили од 1. нов. 1918. и после. Овај датум унесен је као датум завршног превратка због лакшег техничког извршења закона.

Ад т. 4. Овде је узаконен пропис, који је био до сада у важности у Хрватској и који налазимо у већини других држава. У погледу аустријског законодавства било је то питање спорно. Значај овог прописа састоји се у томе што се изриче губитак држављанства као последица дуготрајне непрекидне одсутности. Ко је целих 10 година провео у иностранству не тражећи никакве везе са својом домовином нека сноси последице, да се и његова правна веза за Отаџбином изрекче за прекинуту. Држава, односно завичајна општина треба да има молућност ослободити се својих законских дужности према лицима која, напустивши Отаџбину,

остала су тако дуго без икакве везе са њом, да се може сматрати као оправдана сумња, да су већ постали држављани друге државе. Они које услед наредбе владе као посланици, консули или томе слично, станују у иностранству, наравно не могу губити држављанство. Да се то јасно истакне у закону унесен је пасус »ако то није по наредби владе«.

Рок је одређен на десет година. Ово време има се сматрати исто тако као време застарелости.

Овај рок одговара и другим законодавствима. Што се тиче момента од кад се има бројати одсутност било би правилно да се усвоји момент кад је лице напустило државну територију. Ипак морало се на очиглед факта да имамо непосредно пред собом 5 година светског рата, кад су се све везе између држава прекинуле и сваки повратак у Отаџбину, и у опште свака веза са њом немогућна, одлучити на десетогодишњи рок од дана кад овај закон ступи у важност. Могао би се и узети онај моменат кад је истекла важност путној исправи, али ипак је боље то напустити да се неби примена закона сувише комплицирала.

Кад се може сматрати 10 годишња одсутност за прекинуту? У овом погледу било би потребно доста строгих одређења. Немачки закон о држављанству захтева само да се дотично лице упише у матрикуле државног консулата својег места становања у туђини. С обзиром на пропис чл. 6., по коме је добивање држављанства за иностранце југословенског порекла веома олакшано, и било је умесно да се више захтева за прекидање одсутности и то 1. да одсутни из иностранства јављају својој надлежној власти да хоће задржати држављанство; 2. да захтевају путну исправу ако је још нису добили или ако је застарела и 3. да се запишу у матрикуле конзуларне власти. Ови захтеви нису такви да их они који хоће да им се држављанство заштити не би могли испунити, ипак штите се на другој страни интереси који захтевају да је држава обавезна бринути се само о олим људима у иностранству који одрже примерно везу са њоме.

Губљење држављанства после 10 годишње одсутности не зависи од тога да ли је одсутни добио у туђини друго држављанство и тако се може догодити да је лице које се још сматра за нашег држављанина већ добило туђе држављанство, или изгубило наше држављанство услед одсутности и ако у туђини није добило друго. Први случај могао би нас довести до спора са другим државама, али се то да решити само међународним уговорима а не путем законодавства. Други случај може бити незгодан само за дотичну особу, која је остала без др-

жављанства али то је последица њене немарности и зато има да сноси последице, ако остане у случају потребе без заштите. Шта више даје им чл. 6. молућност да траже и добију поново држављанство и ако се нису вратили у своју Отаџбину.

Да губитак држављанства услед 10 годишње одсутности вреди само за пунолетна лица није потребно нарочито истицати у закону.

Тачка 5. говори на крају о губитку држављанства услед отпуста из државне везе. Отпуст се може дати само оном лицу које га тражи, и отпуст може дати само она власт која је по закону за то надлежна, т. ј. по чл. 13. Министарство Унутрашњих Дела. Услови под којима се добија отпуст из држављанства постављени су у чл. 10.

Као и друге државе, и досадашњи закони на територијама наше државе, стоји такође и овај закон на становишту слободне емиграције. Нико не може бити принуђен да остане у нашој држави и буде држављанин ако то неће. Ипак потребно је ово начело мало ограничити у интересу државе и држављана. Ова ограничења редуцирана су, изузев ниже поменуте околности да онај који жели отпуст мора бити пунолетан или имати одобрење свог законитог заступника, на три категорије: 1. да није у војној обавези, 2. да је испунио и друге обавезе према држави и држављанима, 3. да није због повреде правног поретка дошао у нарочиту обавезу према држави. У погледу 1. категорије законски се пројекат задовољава са општим изразом »да је војну обавезу испунио или је од исте ослобођен«, а не одређује у томе погледу као закони других држава детаљнији појам војне обавезе. Питање војне дужности је ствар посебног законодавства и нису ни потребне ни опортуне овде делаљније одредбе, већ се има оставити пракси да расправља ко се по војним законима има сматрати да је у војној обавези. Доказ о ослобођењу од војне дужности може дати само надлежна војна власт. С обзиром на околност да према садашњем стању законодавства у погледу војне дужности иста почиње у сразмерно zgodном добу старости, није било потребно у закон уносити посебне одредбе у погледу оних лица, која нису у војној обавези, ма да су по својим годинама већ близу исте.

Захтев да онај који тражи отпуст из држављанства треба да испуни и друге дужности према држави, у првом реду обвезе у погледу јавних терета, правилан је. Доказ да такве обавезе не постоје дужна је дати надлежна пореска власт.

Други захтев да молилац мора испунити своје обавезе према садржављанима, мање је потребан и могла би се брига о томе оставити самим садржављанима. Познато је међутим да се отпуст из држављанства искористићава у циљу ослобођења својих обавеза према својим повериоцима, који често нису у положају да заштите своја права, јер им намера њиховог дужника није позната. Зато је умесно да се тражи и доказ о испуњењу приватних обавеза. Практично је то изводљиво само на тај начин, ако власт од које се тражи отпуст, ово објави у службеним новинама. Ако се у одређеном року нико не јави, сматраће се да таквих обавеза нема и потврда о томе даће се молиоцу. Ако захтеви буду пријављени, али молилац их одриче, онда се мора решење молбе за отпуст одложити за извесно време, у коме се спор судом може решити. Подробније прописивање спада у дужност уредбе о извршењу а не закона. Крајна сметња отпуста из држављанства постоји ако је молилац под истрагом или му је казна већ изречена а није издржана. Држава у интересу јавног реда не може се одрећи права да оне, који су пали под истрагу, пусти из своје власти, док се не утврди да ли је оправдана сумња о извршеном злочину или не. Исто тако је у јавном интересу, да онај, који је осуђен на казну, исту и издржи. Све једно је да ли је казна изречена због злочина или престапа, и да ли је казна лишња слободе или новчана. У природи ствари лежи, да се не може наредити молиоцу, који тражи отпуст, да докаже да није под истрагом или казном, али власт треба да докаже сметњу, ако због ње одриче отпуст. Исто важи као што је горе речено, и у погледу испуњења других дужности према држави, а молилац треба да докаже да је испунио војну дужност или да је од исте ослобођен.

Изузев наведених разлога не може се одрећи отпуст из држављанства, држављанин има дакле субјективно јавно право на отпуст из држављанства, ако не постоје у закону наведене сметње. У томе је већ садржана дужност државних власти да молбу за отпуст узму одмах у разматрање, и да се решење о томе не одуговлачи. Мора се молиоцу признати право жалбе, ако би се наведено субјективно јавно право штетило, било да се неоправдано одриче отпуст, било да се решење без потребе одлаже.

Ад чл. 11. Овај члан садржи две одлуке:

1. да важи отпуст од момента кад се отпустна исправа преда, што је систематички потпуно у реду. Али могући су случајеви да неко затражи отпуст у циљу, који држава забрањује, а иселење му је само изговор. Друга одредба чл. 11. има дакле циљ, да онемогући такве злоупотребе на тај начин, што одриче од-

пустној листи важност, ако се отпуштени не исели у року од једне године. Тај се рок прописује, да би се отпуштеноме дала могућност да своје имовинске односе уреди и припреми се за уселење. У времену између предаје отпушне исправе и фактичног иселења могуће је да се појаве за отпуштенога нове обавезе према држави, било да се проширила војна дужност, било да се прописали нови терети, било да је отпуштени био под истрагу или да је осуђен на казну. Најтаје питање какав је поступак у овим случајевима. Ако отпуштени остане у држави у року од године дана по пријему отпушнице, ствар је проста. Отпушница је изгубила важност и треба поново поднети молбу за отпуст. Теже је питање какав је поступак у погледу на друге сметње: Од отпуштенога не може се тражити да у моменту иселења поново доказује да није у војној обавези итд., већ државна власт има се старати о томе да нико не напусти државну територију који је у војној обавези или у погледу кога је наступила која од поменутих сметњи. Како то власт има да удеси спада у делокруг извршне уредбе али за отпуштенога пак мора важити отпушница као пуноважан докуменат дотле, док се по прописима који важе за поступак државних власти не докаже да је наступила сметња, услед које би отпушница изгубила важност. Имамо посла дакле са резолутивним условима тако да аутоматично наступа важност отпушнице ако се покаже да је власт у погледу сметње била у заблуди, или ако би отпуштени сметњу одетранио пре него што је прошао рок за иселење.

Ад чл. 13. Овај члан садржи како се мора поступати код тражења за пријем у држављанство или за отпуст из државне службе. Због велике важности држављанства потребно је да је поступак уређен по једнаким начелима и да је за решење надлежна власт која по својем саставу има сва јамства за успешно и правилно штићење државних интереса. То може бити само централна власт, на име Мин. Унут. Дела, као оно одељење централне власти, у чије подручје по свој прилици спада штићење државних интереса. Молбе се морају предати државној власти првог степена и то у месту становања, ако пак редовног места становања нема, или се налази у иностранству, онда ће молбе за отпуст узимати на разматрање само она државна власт, у чијем подручју лежи завичајна општина молиоца.

На другом месту већ се је истакло да државна власт поступа по своме слободном уверењу тако да нема места жалби на решење централне власти. Само у оним случајевима у којима имамо посла са приватним правима мора

се признати и жалба на управне судове (Државни Савет) ако се тврди, да се повредило приватно право, као што је то речено у чл. 6. и 10.

Ад 14. Прописи овога члана су више или мање формалног значаја и сматрају се за потребне, да би се добила трајна и добра евиденција о положају становништва у држави у погледу држављанства. Значај овакве евиденције за државу није потребно нарочито истицати. Код питања има ли ко државну потпору због нужде или да ли му пропадају политичка права, или да ли је у војној обавези, или да ли има у иностранству право на заштиту, потребно је имати сигурну подлогу ко је држављанин а ко није. Наиме постоје зато и сада у појединим територијама државе спискови који се воде са тако разноликог становништа и од тако различитих власти, да је потребно не само да се ово стање изједначи него да добијемо за будућност добре, сигурне и прегледне спискове. Састављањем оваквих спискова не стављају се у дужности властима несавладљиве тешкоће, јер се не тражи нешто сасвим ново што би се тек на подлози бројења становништва могло извршити. Закон се задовољава тиме, да се тамо, где су били до сада уведени спискови, ови подвргну ревизији и попуне; тамо где оваквих спискова нема или су служили другим циљевима, да се израде на тој подлози нови спискови у циљу евиденције становништва. Не може бити задатак закона да у том погледу да ближе одредбе већ мора дати само оквир у коме може доцније извршна власт издати приближнија одређења, да се постигне циљ закона на најбољи начин.

У закон морала се унети само одредба која осигурава да ће спискови имати значај сигурне подлоге за расправљање нових одношаја, за који су намењени. Ове одредбе су: да се спискови ревидирају што пре. Рок од 2 месеца у том погледу довољан је, потом да се спискови изложе становништву на увид и на послетку, да се становништву да прилике, да може своје интересе заштитити, ако би они код израде спискова били повређени. У том циљу признато је сваком право да се жали у одређеном року. Право жалбе по тексту закона није ограничено само на онога који тврди да се вређа његово приватно право, већ оно припада и оном који види да се неком другом лицу по списковима признало правно стање које му не припада. О жалбама одлучује централна власт. Али тиме се не искључује да власт, која је спискове израдила и изложила не сме сама жалбу усвојити, ако је уверена да је списак погрешан. Само оне жалбе, које она не може да усвоји, имају се доставити централној власти на решење. Ближе одредбе спадају у уредбу о извршењу на који се закон изрично позива.

Остаје још питање колико правно важе спискови кад се дефинитивно среде, то значи, или се може овима приписивати у погледу држављанства или недржављанства конститутивни значај или само доказна моћ. Закон о томе нема изричних одредаба и следује да имају само за циљ евиденцију и доказно средство. Ако се онда при изради списка неко пије узео у обзир, тиме он није изгубио држављанство, него је само у толико његов положај тангиран, што мора доцније, ако дође питање о његовом држављанству у расправљање, доказати да је држављанин и добити накнадни упис у списак, ако хоће да има права која су у вези са држављанством.

Ад чл. 15. Међу прописе чија важност престаје могу се поменути сви они закони и уредбе који у појединим територијама постоје у колико садрже одредбе о питањима која су предмет овога закона.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ : Господин министар за изједначење закона, који је поднео ове предлоге, тражи да се огласе за хитне. Прима ли Народно Представништво ово тражење господина министра? (Прима.)

Објављујем, да је Народно Представништво решило да се ови законски предлози огласе за хитне.

Изволите чути трећи предлог.

Секретар ПЕРА ЈОВАНОВИЋ чита законски предлог: »Аутономни правилник Привременог Народног Представништва«.

АУТОНОМНИ ПРАВИЛНИК

О

пословном реду Привременог Народног Представништва.

Глава I.

Састанак посланика и прегледање њихових пуномоћства.

Члан 1.

За цело време заседања Привременог Народног Представништва, сви народни посланици треба да буду у месту, где ће Привремено Народно Представништво држати своје седнице и да врше своју посланичку дужност.

Члан 2.

Министар Припреме за Уставотворну Скупштину саставиће списак свих народних посланика и њихових заменика, који су по извештају народних организација изабрани у

Привремено Народно Представништво и предати га Председништву Привременог Народног Представништва.

Привремено Народно Представништво имаће свој први састанак у 9 сати пре подне онога дана, за који је било сазвано.

На томе првом састанку председаваће, као привремени председник по годинама најстарији присутни посланик. Тајничку дужност, као привремени тајници, вршиће четири млађа посланика, које буде предложио привремени председник.

Члан 3.

Привремено Народно Представништво поделиће се коцком у девет одсека.

Подела ова извршиће се овако :

У један ковчежић спустиће се онолико листића једне исте боје и једног истог облика, колико има народних посланика у Привременом Народног Представништву. На сваком листићу биће записано име по једног посланика. Листићи ће бити савијени на четверо. Један тајник, којег буде одредио Председник, извлаћиће редом за сваки одсек, почев од 1 па до 9, по онолико листића, колико посланика на сваки одсек долази, и прочитати гласно имена, која су на њима записана. Тројица осталих тајника бележиће за сваки одсек редом извучена имена. Овај рад извршиће се под надзором тројице претходно коцком изабраних посланика. Кад овај посао буде свршен, Председник ће Привременог Народног Представништва, или онај тајник, кога он позове, прочитати укупно који посланици у који одсек улазе.

Члан 4.

Сваки одсек бира по једнога члана у одбор за преглед пуномоћстава, а тај одбор бира себи председника и тајника.

Кад се седница настави, председничко место заузима председник одбора за преглед пуномоћстава, а тајничку дужност вршиће и даље привремени тајници до избора сталног председништва.

Члан 5.

Народни посланици треба да своја пуномоћства предаду одбору за преглед пуномоћстава.

Осим тога предаће се одбору за преглед пуномоћстава и све службене и приватне жалбе против избора и народних посланика и њихових заменика.

Члан 6.

Пошто буду прегледана сва пуномоћства, одбор ће именовати једног или два извештајца,

који ће поднети у његово име извештај Привременом Народном Представништву.

Кад одбор буде готов са својим извештајем, председник одбора наређује, да се тај извештај штампа и разда посланицима. Тек пошто протеку 24 сата од како је извештај раздат, председник сазива седницу Привременог Народного Представништва, у којој се може одмах приступити претресу тога извештаја.

На ову седницу биће позвани сви, који су предали своја пуномоћства одбору, не гледајући како је решење о њима донео одбор.

Члан 7.

У одборском извештају може се предложити ; да се избор оснажи или уништи, или да се привремено одложи одлука о њему.

Пошто се извештај прочита почиње се начелни претрес, који не може трајати дуже од три седнице, а затим ће се гласати о томе, да ли ће се за основу посебног претреса узети одборски извештај.

За случај, да Привремено Народно Представништво одбаца одборски извештај као основу посебног претреса, бира се нов одбор по прописима члана 4.

Пошто се извештај прими у начелу, стављају се на гласање неоспорени избори без претреса ; али ако десет посланика затражи да се који од њих издвоји, па о њему засебно претреса и решава, онда ће се о њему водити засебан претрес. Претрес у овом случају о једном посланику, ако је у питању његова лична квалификација, не може трајати дуже од једне скупштинске седнице.

После свих неоспорених избора претресају се и решавају они избори, које је одбор оспорио.

У претресу могу учествовати сви они посланици, који су предали своја пуномоћства, само ни један од њих не може гласати о своме властитом избору, ако су оспорени његови лични увети.

Члан 8.

Привремено Народно Представништво може такође : или оснажити избор или га уништити, или одгодити одлуку о њему и наредити да се учини потребна истрага.

Председник ће одмах огласити одлуке Привременог Народного Представништва.

Одбор, који по одлуци Привременог Народного Представништва има да изврши извиђај о једном избору, подноси свој извештај Привременом Народном Представништву, а овај га упућује одбору за преглед пуномоћстава, да овај формулише овај предлог за његову одлуку.

Члан 9.

Одбор за преглед посланичких пуномоћстава остаје исти за цело време трајања Привременог Народного Представништва.

У случају да је ко од чланова за преглед пуномоћстава отпао, ма из кога разлога, онда ће исти одсек који га је изабрао, изабрати другог на његово место.

Члан 10.

На место посланика, чији је избор поништен, јер лично не би имали све потребне увете за народне посланике, позваће Председништво Привременог Народного Представништва њихове заменике.

У тим случајевима препустиће се оним партијским организацијама, које су изаслале те народне посланике, да означе њихове заменике, а исто тако препустиће се тим партијским организацијама да именују оне посланике, који би услед повећања броја народних посланика на њих отпали.

Посланици, о чијем је избору одложена коначна одлука Привременог Народного Представништва, имаће привремено, док се та одлука не донесе, сва права као и остали посланици.

Члан 11.

Пошто су овако посланичка пуномоћства прегледана и оверена, посланици полажу у седници Привременог Народного Представништва ову заклетву :

»Ја (име) закљичем се јединим Богом и свим што ми је по закону најсветије, и на овому свету најмилије, да ћу Устав верно чувати и да ћу у своме посланичком раду опште добро Краља и Народа, по мојој души и мојем знању, непрестано пред очима имати. И како ово испуњим, онако ми Бог помогао и овога и онога света«.

Члан 12.

Кад Привремено Народно Представништво нађе, да је једно посланичко место испражњено, позваће Привремено Народно Представништво његова заменика, да ступи на његово место.

Одбор за преглед пуномоћстава има да прегледа пуномоћства позваних заменика исто онако, као и пуномоћства осталих народних посланика.

Глава II.

Председништво Привременог Народного Представништва.

Члан 13.

На почетку сазива приступа се избору председништва одмах, пошто одбор буде пре-

гледао и оверио довољан број посланичких пуномоћстава и Привремено Народно Представништво о њима решило и пошто ти посланици положе заклетву.

Посланици који су поднели своја пуномоћства после поднесеног одборског извештаја као и они, којима је одбор избор оспорио, неће учествовати у избору председништва.

Ако одступи који члан Представништва приступиће се одмах избору новог члана према установама чл. 14. овог правилника, а исто тако ако отступи и читаво Председништво. Док се не изабере ново Представништво врши дужности председника председник Верификационог Одбора.

Члан 14.

Председништво је састављено из Председника, два подпредседника и седам тајника. Ови часници Привременог Народног Представништва бирају се за цело време Привременог Народног Представништва.

У административном погледу власт председника и потпредседника, кад га који замењује, траје све док Уставотворна Скупштина не изабере ново председништво. Исто тако, док се не изабере ново председништво Привременог Народног Представништва, старо председништво представља Привремено Народно Представништво у свечаним приликама и врши дужности предвиђене законима.

Најпре ће се бирати председник Привременог Народног Представништва, затим два подпредседника једном листом и најзад сви секретари једном листом. У свим овим изборима гласање је тајно.

Члан 15.

За избор свију ових чланова председништва изискује се апсолутна већина гласова свију присутних посланика.

Ако се та апсолутна већина не добије ни на првом ни на другом гласању, на трећем ће гласању бити довољна релативна већина. При једнакој подели гласова, решиће коцка.

Председник Привременог Народног Представништва има додатак од 8000 динара, а подпредседници сваки по 5000 динара годишње, који ће им се исплаћивати месечно из прорачуна Привр. Народног Представништва.

Председник и подпредседници Привременог Народног Представништва, као и сваки народни посланик имају права на бесплатну возицу свима возовима, на свима жељезницама и бродовима за време док им траје посланички мандат.

Члан 16.

Чим се Привремено Народно Представништво образује, председник то саопштава Влади.

Влада ће затим известити Председника, кад ће Краљ отворити седнице Привременог Народног Представништва.

Члан 17.

Дужност је председника Привременог Народног Представништва: да чува достојанство Привременог Народног Представништва, да одржава ред у Привременом Народног Представништву и његовом дворишту и стара се о спољашњој и унутрашњој безбедности Привременог Народног Представништва; да pazi, да би се овај закон о пословном реду, као и други закони и уредбе, који се буду односили на рад Привременог Народног Представништва тачно извршавали; да даје реч пријављеним говорницима; да поставља питања Привременом Народног Представништву о начину како ће се претресати и гласати; да оглашава резултат гласања; да води бригу о израђивању одлука Привременог Народног Представништва и да као Председник Привременог Народног Представништва говори у његово име.

Председник Привременог Народног Представништва прима и отвара сва писма која су на Привремено Народно Представништво упућена, а тако исто он прима и отпушта све особље Привременог Народног Представништва према прописима статута за особље Привременог Народног Представништва.

Председник Привременог Народног Представништва не може учествовати у дебатама Привременог Народног Представништва. Он може једино узети реч да објасни прави смисао питања, о којем се говори и да позове говорнике, да се не удаљују од њега.

Ако пак Председник жели, да изложи своје мишљење о самом питању о којем се говори, он ће морати напустити своје председничко место за време, док се о томе питању буде говорило и решавало. Ако се говори о каквом предмету састављеном из више чланака, председник неће председавати само за време претреса и решавања о оном чланку о ком он говори. Узме ли пак реч председник у начелној дебати, он неће моћи председавати док се тај претрес не заврши у начелу и у појединостима.

Члан 18.

Кад је Председник спречен, да врши коју од својих дужности, замењиваће га први подпредседник. Ако је и овај спречен, замењиваће га други подпредседник. Подпредседник кад замењује председника, има сва његова права и дужности.

Члан 19.

Дужност је тајника Привременог Народног Представништва: да воде записник о днев-

номе реду и да састављају записнике састанака Привременог Народног Представништва; да врше прозивку посланика; да читају у Привременом Народног Представништву предлоге законске и све друге ствари, које треба Привременом Народног Представништву саопштити; да воде белешке о одлукама Привременог Народног Представништва, о начину и о резултату гласања. Један од тајника, којег буде одредио Председник, водиће надзор над вршењем целокупног канцеларијског рада Привременог Народног Представништва.

Ако би тајници били ма којим узроком спречени да врше дужност, замениће их привремено посланици, које ће Председник Привременог Народног Представништва одредити.

Глава III.

Одбори Привременог Народног Представништва.

Члан 20.

За проучавање предлога и других предмета скупштинскога рада бира Привремено Народно Представништво посебне одборе. Ти одбори су или стални или нарочити.

Стални одбори јесу ови:

1. Административни.
2. Одбор за молбе и жалбе.
3. Одбор за образовање нових општина.
4. Одбор за оцену умесности посланичких предлога.
5. Имунитетски.
6. Аграрни одбор.
7. Одбор за социјалну политику.
8. Одбор за саобраћај.
9. Одбор за прехрану и обнову земље.
10. Одбор за народно господарство.
11. Одбор за трговину и индустрију.
12. Одбор за поморства.
13. Правни одбор.
14. Одбор за просвету и вере.
15. Одбор војни и за ратну морнарицу.
16. Одбор за спољашње послове.
17. Финансијски одбор.

Број и сразмер чланова по групама у појединим одборима одређиваће се према потреби од случаја до случаја.

Избор одборника свих ових одбора вршиће се листама из пленума Привременог Народног Представништва.

Стални одбори трају за све време заседања Привременог Народног Представништва. Нарочити одбори, које изабере Привремено Народно Представништво на предлог владе или председништва престају, чим је Народно Пред-

ставништво поверени им предлог узело у претрес и о њему донело коначно решење.

Члан 21.

Надлежност појединих одбора одредиће Народно Представништво од случаја до случаја тиме да закључи, кому одбору има поједини предмет да се упути.

Поред прорачуна финансијски ће одбор још испитивати и подносити извештај Привременом Народног Представништву:

1. О законским предлозима, којима се траже ванредни или накнадни кредити за текућу или истеклу рачунску годину;
2. о законским предлозима, чије би усвајање утицало непосредно на суму државног прихода или расхода;
3. о општем државном рачуну, који Главна Контрола подноси Привременом Народног Представништву;
4. о законским предлозима, који се тичу уређења финансијске струке;
5. о трговинским уговорима са другим државама.

Члан 22.

Одбор може узети предмет у претрес тек, кад протеку 24 сата од како је предмет штампан и раздат народним посланицима.

Члан 23.

Сваки ће одбор изабрати себи председника, подпредседника и тајника, и водити кратак записник о својем раду.

Позиви на седнице објављују се народним посланицима на месту нарочито зато одређеном у згради Народног Представништва, а имаде се доставити лично сваком народном посланику, ако при закључку последње седнице није био најављен дан последње седнице.

У записник сваке седнице бележе се имена присутних чланова. — Председника одбора, ако би био спречен, замениће подпредседник, или ако је и он спречен, најстарији одборник по годинама.

Привремено Народно Представништво може одредити рок до кога треба одбор да му поднесе извештај. — Ако то одбор не испуни или ако му Народно Представништво рок не продужи, одбор ће се сматрати да је разрешен, а Народно Представништво у том случају бира нови одбор.

У првом случају бира Народно Представништво из своје средине извештајца.

Одбор може решавати само у присутности бар половине чланова, али претрес у одбору може се продужити и онда ако је присутна барем једна трећина чланова.

Ако би седнице Привременог Народног Представништва биле одложене, одбори могу свој рад и за то време наставити, само ако је Привремено Народно Представништво то раније одлучило.

Члан 24.

За сваки предлог одбор ће изабрати известиоце, који ће изнети Народног Представништву извештај.

Прорачунски одбор може изабрати и више известилаца.

На предлог тројице чланова поједини одбор може закључити већином гласова да се претрес о дотичном предмету доврши, али они, који су се већ пријавили морају још добити реч.

Члан 25.

Ако који члан одбора ма из којег разлога престане бити чланом, бира Народно Представништво у истој седници, у којој је било о томе обавештено, новог одборника према члану 20. овога правилника.

Члан 26.

Чланови владе, владини повереници, као и онај посланик који је поднео дотични законски предлог, имају права на реч у одборским седницама. Ако су више народних посленика поднели заједно законски предлог, они ће изабрати једнога између себе, који ће говорити у одбору у њихово име.

Седницама парламентарних одбора могу присуствовати сви народни посланици осим ако Народно Представништво на захтев владе, председништва или на предлог самог одбора не закључи да су седнице одбора тајне.

Седнице прорачунског одбора не могу бити тајне, осим кад би то захтевала влада гледе претреса предмета споменутих у тачци 5. члана 21.

Председник одбора је дужан извести о времену и месту држања одборских седница сва она лица која имају права да буду саслушана у одбору.

Члан 27.

Одбори могу општити непосредно са министрима преко својег председника или преко чланова, које буду одредили.

Члан 28.

Председник ће Привременог Народног Представништва доставити одборима све списе што се односе на предмете, који се у њима испитују.

Сви народни посланици могу прегледати те списе упућене одборима, али то само у згради скупштинској и у време када то не смета раду одборском.

Члан 29.

Одбори састају се и раде у згради Народног Представништва, у нарочито за њих одређеним просторијама. Али одбори могу, ако њихов посао буде изискивао, држати своје седнице и у министарствима.

Глава IV.

Адреса и одасланства Привременог Народног Представништва.

Члан 30.

Нацрт адресе, коју Привремено Народно Представништво има да састави у одговор на престону беседу Краљеву, израдиће један нарочити одбор од 14 чланова.

Овај се одбор бира у седници Народног Представништва једном општом листом и тајним гласањем.

Члан 31.

О нацрту адресе, коју овај одбор изради и поднесе Привременом Народног Представништву, водиће се претрес у начелу и у појединостима.

Нацрт адресе не може се узети у претрес пре него што протеку 24 сата откако је он штампан и раздат народним посланицима, а осим ако Привремено Народно Представништво друкчије реши.

Члан 32.

У својену адресу ће потписати у име Привременог Народног Представништва председник, потпредседници и тајници Привременог Народног Представништва.

Одасланство Привременог Народног Представништва, које ће је предати Краљу, биће састављено од председништва, које је потписује, и од председника одбора Привременог Народног Представништва.

Члан 33.

У свима другим приликама, одасланства Привременог Народног Представништва бира Народно Представништво једном општом листом, пошто је Народно Представништво претходно одредило из коликог ће броја посланика одасланство бити састављено. У састав одасланства улазе председник или, ако је он спречен, један од потпредседника.

Глава V.

Седнице Привременог Народног Представништва.

Члан 34.

Седнице Привременог Народног Представништва отвара председник Привременог Народног

ног Представништва. Он руководи претрес, стара се да се све одредбе овога правилника о пословном реду тачно испуњавају и да се за све време седнице одржи потпун ред.

Ако Привремено Народно Представништво не реши друкчије, његове седнице почињу у 8 сати пре подне, а завршују се у 1 сат поподне.

По правилу, после подне не држе се седнице; али у дан одређен за интерпелације, или кад председник нађе, да је потребно у интересу бржега рада, или кад Влада захтева, онда ће се седнице продужити и по подне, ако Привремено Народно Представништво тако реши. Седнице поподне настављају се у 4 и трају до 8 сати у вече, ако Привремено Народно Представништво друкчије не реши.

Кад Привремено Народно Представништво реши, да се седнице не држе пре подне, оне ће почињати у 4 а завршавати у 9 сати у вече.

Ако по нарочито појављеној потреби Привремено Народно Представништво не донесе друкчије решење, које се доноси са две трећине од свих присутних посланика, онда се седнице неће држати недељом и празницима, кад су по закону затворене радње.

Члан 35.

Седнице су Привременог Народног Представништва јавне. Али се оне могу претворити у тајне, ако то захтева председник Привременог Народног Представништва, Влада или писмено 20 посланика.

Члан 36.

Ако су тајност захтевали председник Привременог Народног Представништва или 20 посланика, Привремено Народно Представништво може узети у решавање да ли седница да остане тајна или не.

Предмети о којима се буде саветовало у тајном састанку, претресаће се ако буде потребно и у одборима тајно, и о њима се никоме не сме ништа казивати, осим посланицима и министрима, или онима, који би од Владе били овлашћени.

Ако се о ком посланику докаже, да није очувао тајну, Привремено Народно Представништво ће таквог посланика или на извесно време или сасвим из своје средине искључити.

Предавање јавности владиних изјава или предлога у тајним састанцима, може бити само са владиним пристанком.

Осим јавних и тајних седница Привремено Народно Представништво се може скупљати и у конференције на предлог председника Привременог Народног Представништва, Владе или писмено 50 посланика.

Конференције не могу доносити обавезних одлука.

На конференцијама могу бити присутни само посланици и министри.

Члан 37.

По предлогу председника дневни ред за сваку идућу седницу утврђује само Привремено Народно Представништво, на крају своје седнице.

Овај дневни ред обзнаниће се нарочитим објавама у сали и згради Привременог Народног Представништва.

Они предмети о којима се претрес није могао свршити једне седнице, стављају се на прво место у дневном реду идуће седнице. Ако на прво место има да дође један предлог, који је оглашен као хитан, онда ови предмети долазе одмах после њега, на друго место.

На једно ниже место могу се ставити само на основу решења Привременог Народног Представништва.

Ако се дневни ред није могао утврдити због недовољног броја присутних посланика, председник ће објавити, да као дневни ред за нову седницу вреди наставак старог дневног реда са додатком оних тачака, које по самом овом закону треба ставити или за које је само Привремено Народно Представништво раније решило, да се тога дана ставе на дневни ред.

Члан 38.

Записник Привременог Народног Представништва водиће редом тајници, које буде одредио председник, а ови ће се записници читати у почетку сваке седнице Привременог Народног Представништва.

У записнике се бележе:

1. Саопштења Владина и Председникова.
2. Предмети о којима је Привремено Народно Представништво решавало и његова решења о њима.
3. Предмети за које Привремено Народно Представништво реши, да се унесу у записник. Посланички се говори не бележе у записник, али се увек означају имена говорника, за и против.

Члан 39.

Сваки члан има право да учини своје примедбе на записник. Ако тајник изјави да не прима учињену примедбу и да остаје при својој редакцији, решиће Привремено Народно Представништво без расправе. Нађе ли Привремено Народно Представништво, да је примедба основана, тајник је дужан да према њој исправи записник. Ова ће се исправка саопштити Привременом Народног Представништва.

одмах или крајем исте седнице или најдаље почетком прве седнице која буде.

Записник коначно усвојен потписује Председник или онај, који је председавао у седници и они тајници који су га водили.

Ови ће се записници штампати у Службеним Новинама.

Члан 40.

Пре него што се пређе на дневни ред, Председник ће учинити Привременом Народном Представништву сва саопштења која се њега тичу. Привремено Народно Представништво може решити, ако нађе за потребно, да се списи који су му саопштени штампају.

Члан 41.

У Привременом Народном Представништву имају право да говоре само народни посланици, Министри, чланови Државног Савета и владини повереници (чл. 122. Устава).

Члан 42.

Нико не може говорити у Привременом Народном Представништву пре него што буде тражио и добио реч од председника.

Члан 43.

Председник даје реч по реду пријаве, изумимајући оне случајеве, кад је овим законом друкчије наређено. Министрима, члановима Државног Савета и владиним повереницима даје се реч по могућству кад год је затраже. Известници одборски могу говорити више пута и преко реда, ако захтева потреба претреса. Оцена о томе припада председнику. Оним посланицима, који су ради да говоре о каквој повреди пословника или дневног реда коју су приметили, даје се реч кад год је затраже. Такав говор може трајати највише петнаест минута, а о једном случају може говорити само један посланик. Ако и после председниковог објашњења говорник остане при свом гледишту, да је пословник или дневни ред повређен, председник одмах позива Привремено Народно Представништво да без претреса реши то спорно питање.

Сваки пријављени говорник има право да свој ред уступи другом говорнику.

Члан 44.

Пријаве се за реч чине чим се претрес отвори. Код оних предмета, који су упућени у одбор, пријаве се могу чинити чим се одборски извештај поднесе Привременом Народном Представништву. У том случају оне се могу чинити не само лично — непосредно, него и путем писма или преко једног другог посланика. Али

сваки је посланик дужан изјавити да ће говорити за или против предлога.

Председник може, ако Представништво без расправе и простим гласањем реши, позвати народне посланике да се пријаве као говорници за тај претрес. Чим су се у време од председника одређени говорници пријавили може председник списак говорника да закључи и прогласи, да се за овај претрес нико више не може пријавити за реч, осим случајева чл. 34. правилника.

Члан 45.

Осим Министара, чланова Државног Савета, владиних повереника и известилаца одборских, о једноме предмету не може говорити нико више од два пута, али други пут никако више од 15 минута.

Претрес у начелу као и претрес свакога члана у појединостима сматрају се као предмети за себе.

Члан 46.

Министри, чланови Државног Савета и владини повереници могу говорити или са говорнице или са свога места.

Посланици морају говорити са говорнице увек, осим кад говоре на пословник, у личној ствари или кад стављају кратка питања на председника или министра.

Члан 47.

Кад претрес почне, председништво ће дати прву реч првом пријављеном говорнику против, ако га буде било, а после ће позвати да увек после једног говорника против да реч једном говорнику за. Говорницима који говоре у истом смислу даваће се ред по реду пријаве и у другим приликама. Председник ће гледати да никада не даје једно за другим ред двојици говорника који желе да говоре у истом смислу.

Члан 48.

Ако посланик тражи реч ради тога да исправи свој навод, који је погрешно изложен, те дао повода каквом неспоразуму, или изазвао потребу личне одбране, онда ће му се дати реч одмах, чим сврши свој говор онај, који је ту исправку изазвао, али у том случају говорник не сме говорити дуже од 10 минута.

Ако Председник налази да дотични посланик није изазван тим говорником а посланик остане при свом захтеву, он позива Привремено Народно Представништво да без претреса реши да ли ће се дати тражена реч.

Ну говорник у случају неспоразума може исправљати само погрешно наведене чињенице из свог говора.

Говорници су дужни чувати се да не улазе у претрес ничије личности.

Овим се чланом не могу користити посланици, који су прекидањем говорника изазвали га да о њима говори.

Ако је више говорника изазвано на личну одбрану или објашњење, Председник ће им дати реч по реду њихове пријаве.

Члан 49.

Говорник може говорити само о питању које је на дневном реду и то најдуже један сат, а по нарочитом допуштењу Председника Привременог Народног Представништва два сата.

На почетку сваке расправе, изузевши претресе о прорачуну, председник може предложити, да се време трајања једног говора ограничи до највише пола сата. О том предлогу Привремено Народно Представништво решава без расправе простим гласањем.

Ако говорник буде уплетао друга питања у свој говор, Председник ће га опоменути да се врати на ствар.

Забрањено је читати написане беседе или списе, или изводе или исписе из књига, или списе, штампане или писане, које немају никакве или имају слабе везе с предметом који је на претресу. Председник је дужан забранити читање оваквих састава и одузети реч говорнику ако се говорник не покори забрани.

Ако се наводи преписка, или наводе или читају поједини списи или поједина места из њих, а она не долазе под одредбу претходног ставка, т. ј. односе се на предмет који је на претресу онда се морају предати Председнику Привременог Народног Представништва на сто председнички сви списи, односно преписка, што се на тај предмет односе.

Ако су ова преписка или списи поверљиви, онда Председник Привременог Народног Представништва, односно надлежни Министар, може дотичне списе или делове преписке задржати од саопштења.

Члан 50.

После друге опомене, ако говорник и даље продужи удаљавати се од предмета, Председник ће му закратити реч све док се те седнице буде говорило о том истом предмету.

Члан 51.

Осим Председника нико други не може прекинути говорника нити га опомињати на ред.

Прекидање говорника и свака друга манифестација, која спречава слободу говора, забрањује се.

Говорницима је забрањено један другог лично вређати и нападати.

Члан 52.

Претрес се закључује:

1. Кад се исцрпе листа пријављених говорника, или и пре тога, кад Привремено Народно Представништво одлучи на предлог десет присутних посланика и томе се нико не противи.

2. Ако претрес већ траје три седнице, може на концу треће седнице 10 посланика предложити да се дебата закључи. О том се гласа без расправе.

У том случају пријављени говорници озпачују говорника, који ће говорити за. Исто тако говорници против означају једног говорника, који ће говорити против.

Главни говорник не може своје право одступити другоме говорнику.

Кад се овако наставља претрес у начелу говорник може говорити најдуже један сат, а када се претреса у појединостима по 20 минута. Привремено Народно Представништво може решити једноставним гласањем, да се то време скрати на пола сата односно на десет минута, али то решење може бити правоваљано ако су за њега гласале најмање $\frac{2}{3}$ присутних посланика.

Члан 53.

Министри, владини повереници, чланови Државног Савета и одборски известници могу говорити и по закљученом претресу али само једанпут и то највише један сат сваки.

Пошто је овако претрес сасвим свршен, може се говорити само о начину постављања питања које се решава.

Члан 54.

Ако седница постане бурна, Председник ће најпре опоменути Привремено Народно Представништво, да ће прекинути седницу, ако се мир не поврати. Не буде ли та опомена у стању да умири Привремено Народно Представништво толико, да се говор посланика може лепо чути и саслушати, он ће обуставити седницу за неко време.

По истеку тога времена седница се наново отвара.

Али ако се опет на истој седници појави неред, председник ће затворити ту и заказати идућу седницу сам, објавама за први дан у који Привремено Народно Представништво ради, са дневним редом утврђеним по пропису последњег става чл. 37. овога закона.

У тој новој седници ће се на првом месту, пре свега и без икакве дискусије, решити пред-

лог Председников, ако би га било, о проузроковачима переда на претходној седници; само Председник може допустити овима да се укратко извине или објасне свој поступак.

Члан 55.

Седнице Привременог Народног Представништва затвара Председник са пристанком Привременог Народног Представништва. И затим објављује: дан и сат у који се има сазвати идућа седница, и дневни ред те седнице.

ГЛАВА VI.

Ред послова у седници.

Члан 56.

Кад председник заузме председничко место и објави, да је седница Привременог Народног Представништва отворена, приступа се одмах читању записника претходне седнице.

Члан 57.

Пошто се записник прочита, председник ће питати, има ли ко шта против записника да примети. Ако нико ништа не примети, председник објављује, да је записник примљен.

Ако ко учини примедбу, онда се поступа по члану 39. овога правилника.

Члан 58.

Кад се записник одобри и потпише, онда председник извешћује Привремено Народно Представништво о оном, што је међутим дошло ново:

- а) о молбама и жалбама појединих грађана Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца;
- б) о потврђеним законским предлозима;
- в) о законским предлозима, које је влада поднела, а не жели да их сама саопћи Народно Представништву по прописима члана 66.;
- г) о предлозима појединих посланика;
- д) о хитно датим отеуствима;
- ђ) о молбама појединих посланика за отеуство, о којима ће Привремено Народно Представништво одмах решити;
- е) о поднетим интерелацијама и питањима; и на послетку
- ж) о предлозима за хитност и свему другоме, што се односи на рад Привременог Народног Представништва или појединих одбора.

Ако 20 посланика затраже, саопштена интерелација прочитаће се у Привременом Народно Представништву.

У том се случају време предвиђено последњим ставом чл. 62. продужава за још три четврти сата.

Упућене молбе и жалбе предају се одбору за молбе и жалбе; а законски предлози с прилозима упућују се надлежним одборима.

Писма без потписа или с непристојном садржином не заводе се у записник и не саопштавају Скупштини.

Члан 59.

После тога могу поједини посланици читати председнику Привременог Народног Представништва кратка усмена питања о раду Привременог Народног Представништва, ако су му пре почетка седнице саопштили садржину питања. Ова питања могу сва укупно трајати највише 20 минута.

Члан 60.

Кад се и ово сврши, онда поједини посланици могу чинити кратка питања влади или појединим министрима (члан 86. овога правилника).

Члан 61.

Затим се приступа раду по дневном утврђеном реду. Сав рад од почетка седнице до преласка на дневни ред може трајати укупно највише сат и по, осим ако се то време продужи по нарочитом решењу Привременог Народног Представништва простим седењем и устајањем и без претреса.

Члан 62.

Саопштења од стране владине могу се чинити у свако време седнице Привременог Народног Представништва, па ма се дневни ред и прекинуо.

Члан 63.

Дневни се ред ни у почетку ни у току седнице не може изменити без пристанка владина и без нарочитог решења Привременог Народног Представништва.

О овоме се гласа поименично.

Члан 64.

Пре него што се седница закључи, решава се о хитности поднесених предлога, ако таквих има, а затим се утврђује нов дневни ред за идућу седницу.

ГЛАВА VII.

Поднашање и претрес законских предлога и резолуција.

Члан 65.

Законске предлоге могу подносити Привременом Народно Представништву или Влада у име Краља, или један или више народних посланика.

Члан 66.

Од стране Владе могу подносити Скупштини законске предлоге само министри.

О Краљевом указу, којим су овлашћени на подношење једног законског предлога, извештавају сами министри, или предају указ председнику, да он његову садржину саопшти Привременом Народном Представништву.

Председник ће се старати да се предлог увек штампа заједно са разлозима, кад су они писмено изложени и одмах у што краћем року наштампан разда народним посланицима.

Члан 67.

Уз законски предлог Влада је дужна поднети Привременом Народном Представништву мишљење Државног Савета, које ће се у исто време кад и предлог саопштити у Привременом Народном Представништву и заједно с њиме наштампати и раздати народним посланицима. Док му се ово саветско мишљење не поднесе, Привремено Народно Представништво неће поднети му тај предлог узети у претрес. Ако Савет у одређеном року не поднесе мишљење, Привремено Народно Представништво ће без саветског мишљења прећи на претрес и решавање.

Члан 68.

И предлог законски и мишљење Државног Савета о њему, председник ће, чим буду наштампани и раздани народним посланицима, упутити надлежном или нарочитом одбору, да га проучи и поднесе Привременом Народном Представништву извештај о њему. Ниједан законски предлог не може се претресати у Привременом Народном Представништву, докле претходно не прође кроз надлежни одбор.

Члан 69.

Чим извештај одборски буде готов, председник ће известити о томе Привремено Народно Представништво. Привремено Народно Представништво ће утврдити дан, у који ће се отворити претрес о дотичном предлогу.

Ако који члан одбора има одвојено мишљење, он је дужан дати га одбору, који га мора изнети у своме извештају.

Члан 70.

Извештај ће се штампати и раздати свима посланицима. Претрес о предлогу законском не може се отворити пре него што протеку 24 сата од како је раздан извештај.

Члан 71.

О сваком ће се законском предлогу два пута гласовати у току заседања Привременог Народног Представништва.

Ако је предлог штампан и раздан посланицима, може председник одредити, да се не чита.

Између првог и другог гласања треба да прође најмање пет дана. Код хитних предлога може на предлог владин, председништва или 20 посланика Народно Представништво скратити тај рок, али не више него два дана. — Тај закључак се ствара без дебате простим гласањем. Два пута се гласа и о законским предлозима о тумачењу појединих чланова једног раније изданог закона.

Члан 72.

При првом читању отвориће се начелни претрес о законском предлогу у целини. По свршеном начелном претресу гласа се: прима ли се предлог у начелу или не.

Ако се предлог у начелу одбаца, престаје сваки даљи говор и решавање о њему. Ако ли се пак он у начелу прими, прећи ће се на испитивање појединих чланака и предложених измена и допуна.

Кад се овај специјални претрес сврши, Привремено Народно Представништво ће утврдити дан у који се друго читање законског предлога ставља на дневни ред.

Члан 73.

Ако су у законском предлогу при првом читању учињене у Привременом Народном Представништву опсежније измене, Председник ће их унети у текст предлога, штампати и раздати посланицима пре другог читања.

При другом читању почеће се одмах претрес појединих чланака и о сваком поједином чланку, као и о свакој предложеној измени и допуни, гласаће се понаособ.

Измене и допуне могу се подносити и у току овог другог читања.

Најзад ће се, пошто ово буде свршено, гласати коначно о читавом закону. Пре него што се пређе на ово гласање, сваки министар и онај посланик, кога за то опуномоћи која од конституисаних група Привременог Народног Представништва, има право да у кратко изложи опште побуде у прилог примању или одбацавању предлога.

Једна конституисана група Привременог Народног Представништва не може за овакве изјаве опуномоћити више него само једног свог члана.

Члан 74.

Привремено Народно Представништво, пре него што приступи коначном гласању, упућује предлог одбору ради прегледа и поправке редакције, као и ради довођења у сагласност његових измењених и допуњених одредаба било

међусобно, било са неизмењеним одредбама, или којим ранијим позитивним законом. Да ли ће се тај предлог упутити одбору на горњи начин или не, решава Привремено Народно Представништво простим гласањем без претреса. Овако исправљени предлог проћитаће се Привременом Народном Представништву чим Одбор с предлогом буде готов. Даљи говор, у Привременом Народном Представништву, може се водити само о редакцији, или о сагласности појединих одредаба предлога било међусобно, било са којим ранијим позитивним законом.

Члан 75.

Измене и допуне за законске предлоге у току првог и другог дана читања може поднети један посланик или више њих укупно. Оне морају садржавати потпуну и тачну редакцију целокупног члана на који се односе, и бити написмено предате председништву.

Кад се пред Привременим Народним Представништвом налази предлог да се један раније издани закон измени или допуни, онда се не могу начином који је предвиђен у ставу првог овог члана, предлагати измене и допуне и других чланова у том закону, осим оних, који с тим члановима стоје у нераздвајној вези. Ови исти прописи важе и за оне измене и допуне, које би и у одбору биле предложене приликом претреса дотичног предлога.

Члан 76.

Предлагач измене или допуне излаже своје разлоге и побуде са говорнице. Известилац одбора, министар или владин повереник, могу му одговорити.

Привремено Народно Представништво ће затим узимати предложену измену или допуну у претрес, ако се буде нашло најмање десет посланика да изјаве, да је подржавају; у противном случају, прелази се преко ње даље на дневни ред.

Ако је измена и допуна предложена у току првог и другог читања, она ће се, ако то буде захтевао известилац, или један од министара, или владин повереник, морати упутити одбору на оцену. У томе случају одбор је дужан поднети о њој своје мишљење на првој идућој седници. Предлагач или ако их је више, један у њихово име, има права да буде саслушан у одбору.

Предложене измене и допуне штампаће се по одлуци Привременог Народног Представништва заједно са именима својих предлагача и раздавати посланицима увек кад о њима не буде решено на самој оној седници кад су предложене.

За одвојена мишљења појединих одборника дотичног одбора не вреде одредбе овога правилника о предложеним изменама и допунама нити се оне могу претварати у самосталне измене и допуне.

Члан 77.

Законске предлоге и оне једногодишње законе који за прорачуном стоје у непосредној вези, изузев сам прорачун, не може Привремено Народно Представништво узети у претрес, док их најпре не проучи Државни Савет и не поднесе о овима Привременом Народном Представништву своје мишљење.

Члан 78.

Кад влада буде поднела Привременом Народном Представништву на одобрење уговоре, закључене између Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца и страних држава, Привремено Народно Представништво неће гласати о појединим чланцима уговора, нити ће моћи решавати о каквим изменама и допунама.

Ако би се у току првога или другог читања учиниле примедбе на коју одредбу уговора, онда ће се поводом те одредбе моћи тражити, да се предлог врати одбору. Усвоји ли Привремено Народно Представништво такав предлог, одбор ће, пре него што се приступи коначном гласању, поднети Привременом Народном Представништву извештај о свима на тај начин упућеним му одредбама. Извештај може тражити: или да се уговор прими, или да се одложи, или да се одбаци.

Извештај ће се наштампати и раздати народним посланицима. Привремено Народно Представништво ће моћи наставити претрес и допети коначну одлуку пошто протеку 24 сата од како је тај извештај раздан.

Кад Привремено Народно Представништво реши, да се уговор одложи, то ће бити изјављено овим речима: »Привремено Народно Представништво одлаже одлуку о поднетом му уговору, а међутим обраћа Влади пажњу на ове одредбе« (Изјети од речи до речи текст тих одредаба).

Члан 79.

Законске предлоге могу подносити Привременом Народном Представништву и народни посланици појединце, или више њих заједно.

Законски предлог, поднесен од стране једног или више посланика предаће се написмено и са потписима Председнику.

Предлог мора бити састављен у облику у којем се доносе закони.

Овакав предлог Председник ће одмах упутити одбору за оцену умесности посланичких предлога. Овај одбор испитује да ли има места

да се о предлогу решава у Привременом Народном Представништву, и о том подноси образложен извештај скупштини.

По саслушању овога извештаја Привремено Народно Представништво без претреса одлучује, хоће ли се или не, поднесени предлог упутити преко Владе Државном Савету на мишљење. Ако по извештају одбора не треба поднесени предлог узети у решавање, Привремено Народно Представништво мора пре своје одлуке саслушати предлагача (ако их има више, само једнога), ако он то затражи. Кад Привремено Народно Представништво нађе да поднесени предлог не треба узети у решавање, он се сматра као коначно одбачен за време трајања Привременог Народног Представништва.

Онда пак, кад Привремено Народно Представништво реши да поднесени предлог треба узети у решавање, оно га одмах преко Владе упућује Државном Савету на мишљење. Кад Савет буде вратио предлог Привременом Народном Представништву пропраћен својим мишљењем, или кад протекне рок за који је требало да Савет пошаље своје мишљење, са предлогом ће се даље поступити у свему онако као што се поступа и са законским предлогом од стране Владе.

Члан 80.

Ако Привремено Народно Представништво нађе да има места узети у решавање два или више посланичких предлога о истом предмету, оно их све, пошто добије о њима саветско мишљење, упућује истом одбору. Ако о тим предлозима није одлучило једновремено, оно ће касније поднесени предлог, пошто добије о њему мишљење Државног Савета, упутити оном одбору пред којим се већ налази раније поднесени предлог. У оваквим случајевима одбор ће из свих поднетих предлога саставити један предлог за претрес у Привременом Народном Представништву, ако буде нашао да ниједан од њих не може послужити за основу претреса Привременог Народног Представништва. Владици се предлози могу овако комбиновати с посланичким предлозима само по њеном пристанку.

Члан 81.

Кад народни посланици чине предлог за измену Устава, за оцену умесности тога предлога изабраће се нарочити одбор од 27 чланова. Између првог и другог читања треба да протече најмање по десет дана. Ни о једном одборском извештају о оваквим предлозима Привремено Народно Представништво не може решавати пре него протече најмање три дана од кад је извештај штампан и раздан посланицима.

У свему осталом с предлозима за измене у Уставу поступа се као са законским предлозима; у колико није Уставом друкчије наређено.

Члан 82.

Кад Привремено Народно Представништво какав законски предлог сасвим одбади, он му се не може више подносити.

Члан 83.

Чланови Владе могу повући натраг законски предлог, који су Привременом Народном Представништву поднели, док још није Привремено Народно Представништво коначно решило. Народни посланици могу повући своје законске предлоге само за време начелног претреса.

Предложена измена или допуна по чл. 75. може се повући све док се не стави на гласање. Сваки посланик има права да повучени предлог о измени или допуни прихвати у своје име. Овако прихваћен предлог не мора бити још и подржан од 10 посланика.

Члан 84.

Одлуке Привременог Народног Представништва могу имати и облик резолуције, али се њима не може ни тумачити ни мењати законом дато или добивено право, ни створити ново право у погледу физичких или правних лица. Оне имају значење унутрашње наредбе или поступања у Привременом Народном Представништву; исказивања мишљења или давања израза расположењу Привременог Народног Представништва и Владоца. Резолуције се могу типати само односа између Привременог Народног Представништва и владе или Привременог Народног Представништва и Владоца или Владачког Дома, или унутрашњег рада и контролног права Привременог Народног Представништва.

Резолуције се не читају и не претресају два пута, али и оне се не могу донети пре него што предмет, који се резолуцијом расправља, не прође кроз одбор, где и за њих важи исти поступак као и за законски предлог — ако није у опште усвојен споразумно по предлогу председника Привременог Народног Представништва или Владе, друкчији поступак у каквом нарочитом случају.

Члан 85.

Одбор може предложити и Привремено Народно Представништво решити да се дотични предмет, који се резолуцијом расправља или прими к знању или упутити Влади на оцену или затражи од Владе, да овако или онако поступи, или да му поднесе законски предлог, или да

проучи дотични предмет само, или преко своје или мешовите анкете, или да Привремено Народно Представништво одреди анкету, упути адресу или посланицу и томе слично.

У сваком случају ове врсте мора постојати предлог са формулисаном одлуком.

ГЛАВА VIII.

Питања, интерпелације и истраге.

Члан 86.

Питања у почетку седнице Привременог Народног Представништва могу трајати један сат пре прелаза на дневни ред, по прописима члана 61. овог закона. Али подносилац питања је дужан: двадесет четири сата раније доставити питање написмено надлежном министру преко Председника Привременог Народног Представништва с означењем: жели ли одговор у Привременом Народног Представништву на седници, или се задовољава писменим одговором, који му се истим путем, преко Председништва, доставља. Само у хитним случајевима може се пристанком Председника Привременог Народног Представништва ставити питање и без претходне пријаве. За сваку седницу Председник утврђује ред којим ће се на она питања одговорити за које је тражен одговор у Привременом Народног Представништву, стављајући питања, која су му раније достављена, пре питања, која су му достављена касније.

Кад протеку двадесет и четири сата пошто му је питање достављено, министар је дужан или да одговори на питање, или да одреди да ли када ће то моћи учинити.

После одговора министрова може говорити највише једанпут питаач ради каквог обавештаја и да укратко изјави, је ли задовољан одговором или није.

Члан 87.

Сваки посланик има права управљати министрима интерпелације. Министри су дужни дати на њих одговор најдаље у року од 3 мјесеца.

Интерпелације подnose се написмено Председнику Народног Представништва, који их одмах саопштава дотичном министру а Привременом Народног Представништву реферирше о њима на првом састанку кад чини и своја остала саопштења. Свака се интерпелација мора оштампати и посланицима раздати најмање 24 сата пре претреса.

Члан 88.

Пошто Привремено Народно Представништво прими изјаву интерпелисаног Министра,

или кога другог Министра, који узме реч у име Владе, може ли на интерпелацију одговорити кад се год стави на дневни ред, онда ће Привремено Народно Представништво одлучити хоће ли том претресу дати првенство испред раније поднесених интерпелација. Приликом ове одлуке неће се водити никакав претрес о самом претресу интерпелације.

Ако дотични Министар не би могао одмах означити дан кад може на интерпелацију одговорити, он ће дужан бити учинити то најдаље за пет дана, од дана кад је први пут о њој саслушан. После тога Привремено Народно Представништво поступа по првом ставу овога члана.

Члан 89.

За претрес интерпелације одређује се нарочити дан у недељу. Ако Привремено Народно Представништво не реши друкчије, тај ће дан бити четвртак. Пошто се сврши прорачун, Привремено Народно Представништво ће, ако затреба, одредити још један дан у недељи за претрес интерпелација.

На седницама, које су одређене за претрес интерпелација, тај претрес одмах почиње с прелазом на дневни ред.

У претрес се узимају интерпелације поднете до краја прошле недеље, и то најпре оне, којима је Привремено Народно Представништво дало првенство, па остале оним редом, којим су биле саопштене Привременом Народног Представништву. Са дневног реда интерпелација се може скинути само на захтев дотичног министра или интерпеланта, а по решењу Привременог Народног Представништва. Али у исто време мора се утврдити друга седница, кад ће одређена интерпелација доћи на дневни ред, и то пре свих других интерпелација. О одлагању интерпелације решава се без претреса, пошто су дотични министар и интерпелант дали о томе своју реч. Изузимајући интерпелације о спољашњој политици, ниједна друга интерпелација не може бити одгођена дуже од месец дана.

Интерпелације на чији се претрес не би прешло једног четвртка остављају се за други четвртак и долазе тада пре свих других интерпелација. На случај да је претрес с једне интерпелације остао несвршен, на захтев двадесет посланика одредиће се прва идућа седница за продужење претреса, који се те седнице мора довршити.

Претрес о интерпелацији води се као и начелан претрес законског предлога, али се он завршује с погледом на одредбе овога члана. Интерпелант је обавезан да пре министрова одговора узме реч и мотивише своју интерпелацију.

Члан 90.

Одлука Привременог Народног Представништва, којом се завршује претрес о интерпелацији и прелази на дневни ред, може бити проста или образложена (мотивисана).

Ако је предложен прости прелаз на дневни ред, он ће се морати ставити на гласање пре свију оних, који су мотивисани.

Ако није предложен никакав прелаз на дневни ред, онда се без икаквог гласања прелази на остале интерпелације, које су на реду.

Члан 91.

Ако је предложени прости прелаз на дневни ред одбачен, прелази се на гласање о мотивисаним предлозима за дневни ред; ну Привремено Народно Представништво може решити да се мотивисани предлози, пре него што се буде о њима решавало, упуते нарочитом одбору. У овом случају тај одбор дужан је поднети извештај прве идуће седнице Привременом Народно Представништву.

О овоме одборскоме извештају и предложеноме прелазу на дневни ред, који он садржи, гласаће се на првом месту. Затим ако он буде одбијен, прећи ће се, по реду, који Привремено Народно Представништво означи, на остале предлоге.

Ако ниједан предлог не буде усвојен, прелази се на остале интерпелације, које су на реду.

Члан 92.

Влада има право да изјави који ће од предложених прелаза на дневни ред примити као довољан израз поверења Привременог Народног Представништва према њој.

Члан 93.

Интерпелант може своју интерпелацију повући на траг, све док не буду узети у решавање прелази на дневни ред, који су поводом ње поднесени Привременом Народно Представништву.

Члан 94.

Привремено Народно Представништво има право анкете као и истраге у изборним и у чисто административним питањима. — Ове анкете Привременог Народног Представништва и истраге води Привремено Народно Представништво преко нарочитог свог одбора.

Седнице, о којима овај одбор буде водио анкету или истрагу, јавне су, али њих може огласити за тајне било само Привремено Народно Представништво, било одбор, коме је вођење истраге поверено.

Члан 95.

Сва права, која закони дају истражним властима односно испитивања оних, против којих се истрага води, позивања и саслушавања сведока и вештака, прибављања и проучавања потребних докумената и еписа припадају и одбору Привременог Народног Представништва, који води анкету Привременог Народног Представништва или истрагу. Али Привремено Народно Представништво може у сваком случају посебно ограничити та права својом нарочитом одлуком.

Ако је потребно да се испит или саслушање учини на лицу места, одбор који води анкету Привременог Народног Представништва или истрагу може пренети своју власт на једног или више посланика из своје средине.

Члан 96.

Сведоци и вештаци имају у овом случају пред одбором Привременог Народног Представништва, који води истрагу Привременог Народног Представништва и пред његовим изасланицима, иста права и исте дужности, као и пред судовима.

Сведоке или вештаке, који би били чиновници, анкетни или истражни одбор позива преко надлежног министра.

Члан 97.

Сведоци, вештаци или тумачи који се буду криво заклели пред одбором или његовим изасланицима, као и сви који су их навели давањем мита или којим другим начином да се криво закуну, казниће се као кривоклетници по одредбама кривичног закона.

Све овакве случајеве Председник ће Привременог Народног Представништва ставити, преко министра правде, на даљи поступак надлежној судској власти.

Члан 98.

Истраге Привременог Народног Представништва прекидају се када престане Привремено Народно Представништво.

Ако су седнице Привременог Народног Представништва одложене, анкете или истраге ће се обуставити док се наново Привремено Народно Представништво не састане. Али Привремено Народно Представништво може решити, да се анкета Привременог Народног Представништва или истрага продужи и за време, када оно није на окупу.

Члан 99.

Резултат рада анкете Привременог Народног Представништва или истраге износи се увек пред седницу, пошто Председник Привременог

Народног Представништва одреди штампање извештаја и материјала, који је с њим, у колико то може и сме бити према природи саме ствари. Привремено Народно Представништво ће према њему или позвати Владу, да поднесе извесне предлоге и предузме извесне мере према показаним недостацима или стању појединих закона или грана администрације, појединих државних или самоуправних установа, или према осумњиченом или окривљеном особљу, или, ако, би било дела које кривични закон казни а судска истрага о њима није поведена, тражити да их надлежни министар пред судовима на пелјебење и суђење преда.

Судска истрага, било да је поведена раније или тек после образовања анкете Привременог Народног Представништва или истраге, потпуно је независна од ове. Анкета Привременог Народног Представништва не може ни у ком случају својим радом ометати или задржавати судску истрагу.

ГЛАВА IX.

О хитности предлога.

Члан 100.

При поднашању каквог законског пројекта или буди каквог предлога, може се тражити да се тај пројекат и предлог огласи за хитан.

Хитност може предложити Краљевска Влада или подносилац предлога, сваки за свој предлог.

Захтев, да се какав предлог огласи хитним, мора се провести написмено с разложима.

Предлог о прорачуну и предлози о кредитима, о завршном и општем државном рачуну, сматрају се као хитни по самом закону.

Члан 101.

Кад захтев о хитности долази од Кр. Владе, онда Привремено Народно Представништво решава одмах без одлагања има ли места захтеву хитности или не.

Ако је захтев о хитности примљен, Привремено Народно Представништво ће предлог одмах упутити нарочитом или надлежном одбору, који ће најбрже узети предлог у разматрање и о њему поднети извештај Привременом Народно Представништву.

Члан 102.

Народни посланик, који тражи хитност за свој предлог, треба да тај захтев поднесе Председнику пре почетка седнице. Председник саопштава овај захтев на истом састанку, наређујући, да се у исто време прочита и сам

предлог, за који се хитност тражи, ако је по његовом мишљењу мањег обима, у противном случају, оставља га за идућу седницу, наређујући да се штампа и разда посланицима пре решавања.

Кад Привремено Народно Представништво огласи један посланички предлог као хитан, он се одмах упућује одбору за оцену умесности посланичких предлога, који о њему пре свих других упућених му предлога подноси извештај Привременом Народно Представништву.

Члан 103.

Кад дотични одбор поднесе Привременом Народно Представништву извештај о предмету, који му је као хитан био упућен Председник ће Привременог Народног Представништва одмах ставити тај предмет на прво место у дневном реду без обзира на прописе члана 69. и 70. овога правилника.

Са пристанком Владе и предлагача, Привремено Народно Представништво може са две трећине свих присутних посланика решити да претрес почне исте седнице кад је одбор Привременог Народног Представништва извештај поднео.

Владини хитни предлози имају првенство над посланичким.

Члан 104.

Хитност решавања може се захтевати и после поднесеног извештаја одборског о каквом предмету: Ако Привремено Народно Представништво такав захтев усвоји, поступиће се по пропису члана 103. овог правилника.

Прописи овога члана не могу се применити на извештај одбора, коме је поверено да испита да ли се може предати суду односно истражној власти који члан Привременог Народног Представништва.

Члан 105.

Остали прописи овога закона о претресу поднесених законских пројеката или других предлога важе и за пројекте и предлоге, који су оглашени као хитни.

Члан 106.

Ако се Привремено Народно Представништво изјаснило против захтева о хитности, онда се поступа с предлогом као обично.

Глава X.

О поступку код расправљања опсежних законских основа.

Члан 107.

Опсежне законске основе Владе, изузев привременог Устава, изборци ред за конститу-

анту и прорачун могу се расправљати према следећим одредбама, али само онда, ако је Влада то предложила и Привремено Народно Представништво се с тим предлогом сагласило.

О оваковом предлогу извршиће се у Привременом Народном Представништву најпре начелни претрес, који ће се завршити тиме, да се предлог упутити нарочитом одбору.

Овај одбор, који је изабран да већа о оваквом предложеном законском предлогу, може решавати само у присутности две трећине чланова.

Сваки члан Привременог Народног Представништва има права присуствовати седницама одбора и до закључног вијећања одбора стављати писмене предлоге путем председништва и може своје предлоге у одбору и образложити.

О тим предлозима мора одбор већати, гласати и на захтев предалагача своје разлоге у извешћу изнети.

Ако је Привремено Народно Представништво решило, да одбор може свој рад наставити и за време одгоде Привременог Народног Представништва, ограничен је његов рад за то време само на већање.

Након извештаја одбора врши се друго читање; нови предлози се код овог читања не могу стављати. Претреса у појединостима нема. О свршеном претресу у начелу може се законска основа према предлогу одбора или примити или у целости отклонити. О том се гласа поименично.

Глава XI.

Молбе и жалбе.

Члан 108.

Молбе и жалбе упућене Привременом Народном Представништву преко његовог председника, морају бити предане написмено и снабдевене потписима свију молилаца и жалилаца, које морају бити потврђене којом општинском или државном влашћу или препоручене од кога народнога посланика. Иначе их Привремено Народно Представништво неће ни испитивати нити што по њима предузимати.

Ову потврду власт не може одбити. За њу се не плаћа никаква такса.

Исто се тако неће узимати у поступак молбе и жалбе непристојно написане. Привремено Народно Представништво неће ни оне молбе и жалбе узимати у претрес и решавање, којима се траже или изазивају издаци из државне благајне, ако их Влада није пре тога потпомагала или усвојила о чему ће увек одбор

бити дужан изјаснити се у свом извештају Привременом Народном Представништву.

Оне молбе за које би одбор био мишљења да их ваља усвојити, спровешће се својим формулисаним предлогом на мишљење финансијском одбору. Док финансијски одбор не да о тим предлозима своје мишљење, они се не могу износити на решење Привременом Народном Представништву.

Члан 109.

Ове ће молбе и жалбе бити упућене одмах одбору за молбе и жалбе, који ће их по реду којим су стигле Привременом Народном Представништву, заводити у један нарочити записник у коме ће бити забележено име, презиме, занимање и стање молиоца или жалиоца, као и кратак излог предмета на који се односи дотична молба и жалба. Овај ће записник сваки посланик моћи прегледати.

Члан 110.

Оне молбе и жалбе које се буду односиле на какав законски предлог, или иначе на какав предмет, који се већ претреса у Привременом Народном Представништву и који је поверен нарочитом одбору, упутитиће председник одбора за молбе и жалбе овом последњем одбору.

Председник одбора за молбе и жалбе, као и председник сваког другог одбора, коме је извесна молба или жалба упућена, дужан је дати на разматрање сваком народном посланику ону молбу или жалбу, коју овај буде захтевао.

Члан 111.

Оне молбе и жалбе, које одбор за молбе и жалбе не буде упутити коме другом одбору, поделиће се у три групе:

1. Молбе и жалбе за које налази да их треба упутити једном од министара.

2. Молбе и жалбе које мисли изнети пред Привремено Народно Представништво не волећи рачуна о томе да ли је њих већ упутити надлежном министру или не.

3. Молбе и жалбе које мисли да није вредно износити пред Привремено Народно Представништво.

Ни о једној молби и жалби не може Привремено Народно Представништво решавати односно самога предмета њенога, ако она долази у круг рада појединих министара, а пред њима није била, и такве молбе и жалбе одбор ће упутити надлежном министру.

Одбор је дужан у месечним саопштењима, која ће се штампати и издавати у Привременом Народном Представништву објавити своје одлуке о молбама и жалбама које није изнео Привременом Народном Представништву на реша-

вађе, тако исто и извештаје о онима, које је упутио коме одбору или коме министру и о онима, које према чл. 108. овога правилника није ни узимао у решавање. Он је такође дужан доставити сваком народном посланику своју одлуку односно оне молбе и жалбе за коју овај буде то захтевао.

Члан 112.

О оним молбама и жалбама за које налази да их треба изнети пред Привремено Народно Представништво одбор подноси извештај, као и за законске предлоге, заједно са формулисаним текстом. Тај текст може бити сређен као законски предлог за Краљеву потврду, а може бити написан као резолуција којом Привремено Народно Представништво упућује извесну молбу и жалбу надлежном министру на увиђај.

Члан 113.

Сваки посланик има права да тражи у року од месец дана, од како је одборска одлука о њој штампана, да се о извесној молби у седници Привременог Народног Представништва претреса, па ма каква била одлука одборска о њој. Овај се захтев мора увек испунити.

По истеку овог рока од месец дана, одлука одборска, да се извесне молбе и жалбе не износе пред Привремено Народно Представништво, постаје коначна.

Члан 114.

О молбама и жалбама за које је одбор решио, да се изнесу пред Привремено Народно Представништво прочитаће се одборски извештај, и пошто се надлежни министар саслуша, Привремено Народно Представништво ће о њима донети своју одлуку.

О оним пак молбама и жалбама, које буду изнете пред Привремено Народно Представништво на нарочити захтев једног посланика, саслушаће се најпре посланик који је то захтевао, затим известилац одборски и надлежни Министар, па ће после тога Привремено Народно Представништво решити о њима.

И у једном и у другом случају претрес се може отворити на захтев двадесет посланика. Одлуке Привременог Народног Представништва о поједним молбама доносе се истим начином као и о осталим законским предлозима.

Члан 115.

И у једном и у другом случају надлежни Министар може тражити да му се остави извештај да своје мишљење о дотичној молби или жалби изнесе Привременом Народно Представништву. Овај рок не може бити дужи од 30 дана.

Члан 116.

Они нарочити одбори, којима буду упућене поједине молбе или жалбе, поменуће их у својем извештају Привременом Народно Представништву.

Члан 117.

Ако не реши друкчије, за решавање о молбама или жалбама Привремено Народно Представништво одређује сваку другу суботу у месецу. На тим састанцима Привремено Народно Представништво решава само о оним молбама и жалбама о којима је извештај штампан и раздат посланицима најмање 24 сата раније.

Глава XII.

Г л а с а њ е.

Члан 118.

Привремено Народно Представништво може решавати ако је у седници барем 100 посланика.

Глас се може давати само лично.

За пуноважан закључак потребна је савршена већина гласова присутних чланова.

Кад се гласа о каквом предлогу па се десн равна подела гласова, предлог, о коме се гласало, одбачен је.

Члан 119.

Ако приликом решавања седењем и устајањем Председник није уверен има ли Привремено Народно Представништво довољан број посланика за решавање, или ако том приликом десет посланика изјаве да по њиховом уверењу у Привременом Народно Представништву нема довољног броја посланика за решавање, Председник ће преко тајника одмах пребројити посланике који, док се пребројавање не изврши, не смеју без нарочитог одобрења Председникова излазити из дворнице.

Мотивисање уздржавања од гласања није допуштено. Гласови оних, који се уздржавају од гласања, сматрају се неутрални и броје се.

Ако се приликом пребројавања обелодани да нема довољно посланика, онда ће се то питање оставити за дневни ред прве нове седнице, и то на првом месту, а после тога се може наставити претрес и остали рад, у колико је он могућан без решавања док за то потребног броја не буде.

Члан 120.

Ни један предлог законски не може бити усвојен укупно, ако пре тога сваки члан његов није усвојен посебно, осим случајева члана 107.

При гласању код поједних одредаба приликом посебног претреса глас се прво о прет-

ходном питању као на пример, да се дотични члан врати у одбор, или да се решење о њему одгоди док се не реше други чланови, или да се подели на више тачака по којима ће се о свакој за себе гласати. Сви ови предлози по којима се само гласа, а не претреса, подносе се за време претреса дотичног члана и треба да их потпомогну бар 20 посланика.

О предложеним изменама и допунама гласа се увек пре него о главној ствари. Посланичке измене и допуне по члану 76 (члан 83) долазе пре одборске редакције, која је према њима главна ствар, а одборска редакција пре првобитне предлагачеве редакције, која је према њој главна ствар. При другом читању сматра се као главна ствар она редакција, која је утврђена приликом првог читања. Кад има више посланичких измена и допуна Привремено Народно Представништво им само утврђује ред на предлог Председников а без расправе.

Ако је приликом гласања један члан био подељен на више тачака онда се, пошто се о свима тачкама буде гласало, посебно гласа о целом члану укупно.

На гласање се ставља дотични члан с усвојеним тачкама.

Члан 121.

Председник одмах оглашује резултат гласања Привременог Народног Представништва.

Члан 122.

Гласање у Привременом Народно Представништву бива: седењем или устајањем, јавно поименце или тајно.

Члан 123.

Гласање седењем и устајањем бива у свим случајевима у којима није овим правилником или Уставом наређен други начин гласања. О резултату гласања седењем и устајањем решава Председник. Ако је по његовом мишљењу резултат сумњив, приступиће се новом гласању. Ако и по други пут резултат буде сумњив, приступиће се гласању гласно поименце.

Члан 124.

Седењем и устајањем гласа се на овај начин: Председник позива да устану сви они, који гласају против предлога.

Ако је неко предложено какву измену или допуну у предлогу који је на дневном реду, онда седе сви они који су за првобитну редакцију, а устају они, који су за предложене измене.

Члан 125.

Поименце се гласа усмено или писмено о чему одлучује преиседник.

Гласање поименце бива:

1. Кад се гласа о целокупном законском предлогу.

2. Кад гласање седењем и устајањем да сумњив резултат и после другог покушаја, изузев случајеве нарочито предвиђене овим правилником.

3. У свима случајевима ако влада или 30 присутних посланика затраже писмено такво гласање. Ово се може тражити пре него што се је приступило гласању, а такође и одмах после гласања седењем и устајањем ако се сумња у резултат првог гласања.

Посланици по чијем се захтеву гласа поименце дужни су и сами учествовати у гласању. Ако би који од њих у томе изостао, а услед тога остало у Привременом Народно Представништву мање од 30 посланика, који су тражили такво гласање, сматра се, да је њихов захтев изгубио вредност и ако се почело гласати. Али ако због тога изласка остане недовољан број за рад, предмет се сматра нерешеним и онда ће се поступити по члану 119.

Члан 126.

При гласању писмено поименце добиће сваки народни посланик по један црвени, један бели и један плави листић, на коме је штампано његово име. Црвени листић са опаском »за«, значи, да посланик гласа за предлог; бели листић са опаском »против« значи, да посланик гласа против, а плави листић са опаском »уздржавам се« значи да се посланик уздржава од гласања.

Чим је председник одредио гласање покупиће слуге под надзором тајника листиће у ковчежиће, а тајници ће их пребројати. После тога председник ће објавити, да је гласање закључено.

При гласању гласно поименце један од тајника прозиваће посланике поименце, а они ће гласати речима: »за« или »против«. По свршеној прозивци прозиваће се још једном они посланици, који се првог пута не буду одазвали, па ће тек после тога председник објавити, да је гласање закључено.

Члан 127.

Тајним гласањем гласаће се: при изборима кандидата за Државни Савет, које Привремено Народно Представништво предлаже Краљу и при изборима чланова Државног Савета из листе кандидата коју је Краљ поднео Привременом Народно Представништву; при изборима председника и чланова Главне Контроле;

при изборима одбора Привременог Народног Представништва, кад се врше у седници Привременог Народног Представништва.

Ово гласање вршиће се листићима, који ће се метати у отворену куверту нарочито за то спремљену.

Сви листићи којима се гласа морају бити једне величине, једне боје и једног облика.

Посланици ће један за другим по прозивци тајниковој спуштати своје листиће у ковчежић, који ће стајати на столу председништва. Гласове ће ове бројати три, или према потреби, више народних посланика коцком одређених пред председништвом и Привременим Народним Представништвом.

Члан 128.

Ако се за избор кандидата за чланове Државног Савета и за избор председника и чланове Главне Контроле и у свим другим случајевима, кад се у Привременом Народном Представништву врши избор тајним гласањем, не добије одмах у првом гласању савршена већина гласова за све кандидате, онда ће се прегласити за изабране они кандидати, који су у том првом гласању добили савршену већину гласова.

За остали број неизабраних кандидата председништво наређује одмах понова гласање у Привременом Народном Представништву истим начином.

При другом гласању Привремено Народно Представништво може бирати и друге кандидате, који у првом гласању нису добили гласова.

Но ако се и после овог другог гласања не добије за цео потребан број кандидата савршена већина гласова, онда у таквом случају Привремено Народно Представништво приступа ужем избору између оних кандидата који су у другом гласању по реду имали највећи број.

Глава XIII.

Дисциплинарне казне.

Члан 129.

Привременом Народном Представништву припада искључиво право да у својој седници одржава ред преко свога Председника.

Члан 130.

Дисциплинарне казне, којима се могу казнити народни посланици, ове су :

1. Опомена на ред ;
2. Записана опомена на ред ;
3. Одузимање речи

4. Привремено искључење из седница Привременог Народног Представништва. Ово искључење не сме бити дуже од десет седница.

Прве три казне изриче сам Председник, четврту Привремено Народно Представништво, на предлог Председников или двадесет чланова Привременог Народног Представништва.

Члан 131.

Опоменом на ред казниће се сваки посланик који буде својим говором или иначе својим понашањем у Привременом Народном Представништву нарушавао ред и процисе овога правилника.

Крајем седнице даће се реч посланику опоменутом на ред, који, ако претходно послуша Председника, жели да укратко објасни свој говор. После његовог објашњења Председник ће изјавити да ли задржава или повлачи изречену опомену.

Члан 132.

Записаном опоменом на ред, која ће се забележити у записник Привременог Народног Представништва, казниће се сваки посланик који је у истој седници већ раније опоменуто на ред.

Да ли ће другу опомену изрећи као просту или као записану, зависи од нахођења самога председника.

Члан 133.

Одузимање речи казни се :

Сваки посланик који би повредио ред, а већ је раније на истој седници био кажњен записаном опоменом на ред.

Сваки посланик који повреди ред, а већ је раније за време заседања Привременог Народног Представништва био кажњен записаном опоменом на ред.

Сваки посланик који у току свога говора већ двапут није хтео послушати Председника.

Члан 134.

Казном искључења казни се сваки посланик који лично увреди или оклевета једног или више посланика; једног или више министара; који се не покорава Председнику или понаша без довољног поштовања према Привременом Народном Представништву или њеном Председнику : који вређа личног Краљеву, чланова Краљевског Дома и Краљевског намесника. За личну увреду једног или више посланика, једног или више министара искључење се изриче до четири седнице ; а у осталим случајевима од четири до десет седница.

Члан 135.

Посланик, који је кажњен казном привременог Народног Представништва дужан је укло-

нити се одмах из зграде Привременог Народног Представништва, нити ће се у њој појављивати за све време које је казна одредила.

У случају противљења Председник ће наредити да се кажњени посланик силом уклони из Привременог Народног Представништва. Ако буде потребно, Председник ће привремено обуставити седницу.

Искључени посланик има и права и дужности ићи у одборске седнице, ако је члан кога одбора Привременог Народног Представништва.

Члан 136.

Казну одузимања речи изриче сам Председник, пошто је обратно на то кажњу Привременом Народном Представништву.

Казну привременог искључења изриче Привремено Народно Представништво на предлог Председника или двадесет посланика устајањем или седењем.

У свом предлогу о искључењу Председник односно двадесет посланика, означају: за колико седница да се дотични посланик искључи из Привременог Народног Представништва.

Члан 137.

Посланик, против кога се предлаже казна привременог искључења из седнице Привременог Народног Представништва, има увек право да говори сам у своју одбрану, или да пусти да у његово име говори други народни посланик кога он буде одредио.

Таки говор може трајати највише тридесет минута, иначе том приликом нема другога претреса.

Члан 138.

И казна одузимања речи и казна искључења из седница Привременог Народног Представништва биће увек забележена у записнику Привременог Народног Представништва.

Члан 139.

Ако би који посланик или посланици и после опомене председникове сувише grubим понашањем и прављењем већег нереда онемогућавали рад Привременог Народног Представништва, Председник може наредити да се одмах удаље из дворнице Привременог Народног Представништва до краја исте седнице. У случају противљења председник ће поступити по другом ставу чл. 135. овог правилника. На једном истом састанку може се таква мера употребити највише према петорици посланика.

Ако би који посланик извршио какво кривично дело у самој згради Привременог Народног Представништва осим дела из чл. 134. овога

правилника, претрес се, ма о чему он био, одмах обуставља.

Председник ће одмах о учињеном делу известити Привремено Народно Представништво, које на предлог Председника решава, хоће ли се посланик за то дисциплински казнити. Привремено Народно Представништво доноси ову своју одлуку без претреса, само се може дати реч једном од другога окривљенога посланика, да га узме у одбрану говором, који може трајати највише тридесет минута. Тако ће исто Председник дотичног посланика позвати на одговор и записнички саслушати.

Овај записник Председник ће саопштити Привременом Народном Представништву, а ако има места и судској надлежној власти. Судска ће власт затим поступати као да је дело извршено ван зграде Привременог Народног Представништва.

Члан 140.

Ако се народни посланик оптужује за какво кривично дело учињено ван зграде Привременог Народног Представништва, или за дугове или се тражи притвор или продужење истраге, судска ће власт поступити према члану 124. Устава.

Председник ће, чим такав захтев истражне, односно судске власти стигне Привременом Народном Представништву, саопштити га у првој или другој седници с напоменом, да ће ствар одмах упутити одбору за издавање народних посланика.

Одбор је овај дужан позвати посланика, чије се издавање тражи, да да своју реч, и поднети Привременом Народном Представништву извештај у року од петнаест дана, од кад му је председништво спровело списе о том предмету. Извештај одборски, пошто се наштампа, ставиће Привремено Народно Представништво на свој дневни ред одмах за прву идућу своју седницу.

Глава XIV.

Одржавање реда у згради Привременог Народног Представништва.

Члан 141.

Председник Привременог Народног Представништва дужан је старати се о спољној и унутрашњој сигурности Привременог Народног Представништва. А све власти државне дужне су се одазвати његовом позиву и указати му потребну помоћ да се отклони сваки напад и свака насилна повреда Привременом Народном Представништву.

Члан 142.

Улицама које су непосредно око зграде или дворишта Привременог Народног Представништва забрањена је свака јавна манифестација. Ако би се у њима скупљале гомиле људи, власт ће их одмах уклонити, према члану 4. закона о јавним зборовима и удружењима.

Члан 143.

Никаква оружана сила не може се поставити у згради Привременог Народног Представништва, нити у њезином дворишту без позива Председника Привременог Народног Представништва.

Нико оружан не сме ући у зграду или двориште Привременог Народног Представништва, осим лица, која по пропису оружје носе, а у Привремено Народно Представништво по послу Привременог Народног Представништва долазе. По послу Привременог Народног Представништва могу у Привремено Народно Представништво оружани долазити само ађутанти Краљеви и они виши официри, који га прате као свита при отварању Привременог Народног Представништва, Министар Војни, повереници Министра Војног који имају да бране какав законски предлог, жандарми којима председништво располаже.

Привременом Народно Представништву преко њеног председника могу лично подносити петиције, молбе или какве друге представке највише десет лица одједном.

Члан 144.

Надзор над одржањем реда у унутрашњости зграде Привременог Народног Представништва и у његовом дворишту води искључиво Председник у име самог Привременог Народног Представништва и ради тога потребан број жандарма, који одређује сам Председник Привременог Народног Представништва, Министар Унутрашњих Дела одмах у почетку сазива ставља му на расположење.

Ови жандарми носеће нарочито видљив знак који прописује Привремено Народно Представништво и по коме ће се они увек моћи разликовати од осталих жандарма.

Никакве грађанске ни војне власти не смеју мимо Председника Привременог Народног Представништва издавати наредбе овим жандармима, нити ови жандарми могу ма од кога другог примати наредбе, сем од Председника Привременог Народног Представништва. Ко противно уради казниће се надлежним судом губитком службе по тужби Председника Привременог Народног Представништва.

Члан 145.

Нико ко није посланик, или ко не припада особљу Привременог Народног Представништва, не може ни под каквим изговором остати за време седнице Привременог Народног Представништва.

Председник ће, чим опази у дворници Привременог Народног Представништва кога ко није посланик, или не припада особљу Привременог Народног Представништва, наредити да се то лице уклони.

Али председник може на представку надлежнога Министра нарочитом одлуком одобрити да у дворници присуствује министров референт, чије је присуство Министру потребно.

Члан 146.

За све време трајања седнице лица, која су ушла на галерије Привременог Народног Представништва за новинаре и за слушаоце остаће седећи и ћутећи.

Улазнице за ове галерије издаваће Председништво Привременог Народног Представништва.

Члан 147.

Ако би ко од слушалаца давао знаке одобравања или неодобравања биће сместа удаљен из зграде Привременог Народног Представништва. Не може ли се пронаћи ко је те знаке давао, уклониће се читава група слушалаца из чије су средине ти знаци изишли.

Члан 148.

Ако би који од слушалаца или новинара својим понашањем или говором вређао Привремено Народно Представништво, или његово достојанство, или кога од народних посланика, казниће се по кривичном закону. Такво лице, као и оно које би нарушило ред у Привременом Народно Представништву Председник ће наредити да га сместа предаду надлежној власти.

ГЛАВА XV.

Давање отсуства посланицима.

Члан 149.

Ниједан се посланик не може удаљити из места где је Привремено Народно Представништво, док не добије од Привременог Народног Представништва отсуство.

У изузетним хитним случајевима Председник Привременог Народног Представништва може сам дати до пет дана отсуства посланицима: он је тада дужан о томе известити Привремено Народно Представништво.

Члан 150.

Свако тражење одсуства упућује се Председнику Привременог Народног Представништва, који сам саопштава Привременом Народном Представништву у почетку прве идуће седнице.

Привремено Народно Представништво решава о траженом одсуству без претреса.

Члан 151.

Ако буде на одсуству, и иначе у немогућности да долазе на седнице Привременог Народног Представништва, толико посланика, да се не може решавати у Привременом Народном Представништву, Председник ће позвати, да се врати пре истеклог одсуства потребан број посланика, те да Привремено Народно Представништво може решавати. Међу одсутним посланицима позиваће се најпре они, који су најдуже провели на одсуству. Онога, који се не одазове том позиву као и иначе немарна члана, позваће председник јавно на дужност.

Члан 152.

Сматраће се као одсутан без добивеног одсуства сваки посланик, који без икаквог претходног извињења, чију ће оправданост ценити Председник Привременог Народног Представништва, не дође на седницу. Исто ће се тако сматрати као одсутан без добивеног одсуства онај посланик, који не буде дошао у свој одсек или одбор, а нема зато никакве претходне извине.

Члан 153.

За све време за које буде одсуствовао и за време неоправданих изостанака, посланику се не сме издати посланичка дневница, осим случаја боловања у месту рада Привременог Народног Представништва или на путу за то место, а посланик није из места где се седнице Привременог Народног Представништва држе.

Ако се услед неоправданог одсуства једнога или више посланика утврди, да Привремено Народно Представништво није могло решавати због недовољнога броја присутних посланика, сваком ће се таквом посланику задржати његова дневница. У таквим случајевима задржаваће се посланику због недолаaska у одбор, ако је примио позив, по десет динара сваки пут.

Члан 154.

Сваки посланик народни може дати оставку на своје посланичко место. Ова се оставка има упутити Председнику Привременог Народног Представништва, који је саопштава Привременом Народном Представништву. Оставка, пре

него што је пуномоћство оверено, неће задржавати Привремено Народно Представништво од испитивања и решавања да ли је избор био правилан или не.

ГЛАВА XVI.

Скупштинско особље и рачуноводство.

Члан 155.

Све особље Народнога Представништва стоји под управом Председника Народног Представништва.

Тајник Председништва Народног Представништва шеф је особља канцеларије председништва.

Чувар Народнога Представништва шеф је особља које води бригу о одржању зграде и намештају Народнога Представништва, надаље особља, које води бригу о архиви Народнога Представништва и библиотеци, те особља које рукује благајном Народнога Представништва.

Шеф стенографског уреда, шеф је особља запосленог у стенографском уреду Народнога Представништва.

Потање одредбе о службовним односима свих службеника Народног Представништва биће садржане у посебном статуту, што ће га издати председник Народног Представништва, у споразуму са административним одбором.

У смислу тога статута стално именовани службеници Народног Представништва, потпуно су успоређени свим државним чиновницима.

Они не могу у исто време вршити никакву другу државну службу.

Све особље Народнога Представништва именује и отпушта у смислу статута службеника Народног Представништва Председник Народнога Представништва.

Народни посланици не могу се узимати за административне послове.

Члан 156.

Председник Народнога Представништва извршилац је прорачуна Народнога Представништва.

Административни одбор, коме треба да председа један од подпредседника Народнога Представништва, кога буде одредио Председник, извршиће свака два месеца редовни преглед рачуна и благајне, а најкасније два месеца иза закључења заседања прегледаће завршни рачун и рачунополагањима дати разрешницу.

Административни одбор, било по захтеву Председника Народнога Представништва било по својој сопственој иницијативи, може и у свако друго време вршити ванредан преглед скупштинских рачуна и благајне.

ГЛАВА XVII.

Стенографске белешке.

Члан 157.

Особље стенографског уреда израђује стенографске белешке о седницама Народног Представништва и стара се, да буду у времену, које је одредио Председник Народног Представништва, наштампане и раздате народним посланицима.

Члан 158.

Стенографске белешке подносе се на увиђај Председнику и сваком говорнику за његов говор. Говорник може учинити у стенографском тексту само измене које се тичу редакције, не уносећи нове мисли и разлоге, нити изостављајући исказане мисли и разлоге. Председник је властан чинити само коректуре оних израза, који вређају достојанство Народног Представништва или задрже личне увреде и клевете. Његова је дужност старати се да говорници не чине исправке или дoметке ван граница овде обележених.

На случај спора, Председник по захтеву дотичнога посланика, износи ствар пред Привремено Народно Представништво, да оно реши без расправе, пошто саслуша Председника и заинтересованог говорника.

Говорници своје говоре прегледају и исправљају одмах, и у самој згради Народног Представништва. Изузетно могу их добити за исправку и ван Народног Представништва, али их не могу држати дуже од 24 сата.

Председништву је дужност старати се: да стенографске белешке буду што тачније и што брже израђене и штампане, узимајући што већи број и што вичније послуживости стенографе, и предузимајући, за времена, све потребне мере за брзо штампање. Законски предлози, извештаји и остало што се на седници не чита, штампају се као прилог белешкама на крају.

На штампаним стенографским белешкама мора бити забележено: видео тајник, који је био у служби ове седнице.

ГЛАВА XVIII.

Књижница Привременог Народног Представништва, Архива и

Печат.

Члан 195.

Прорачуном Привременог Народног Представништва одређује се сваке године извесна сума новаца за књижницу Привременог Народног Представништва.

Из те своте ће Председник Привременог Народног Представништва у договору с библио-

текаром, набавити она српска, хрватска и словеначка и страна дела, која се покажу потребна за разне послове Привременог Народног Представништва.

Члан 160.

Књижницом Привременог Народног Представништва могу се служити сви народни посланици. Друга лица моћи ће се њоме послужити по нарочитом овлашћењу Председника Привременог Народног Представништва.

Из књижнице Привременог Народног Представништва моћи ће односити књиге само народни посланици, кад за њих положи кауцију.

Члан 161.

У архиви Привременог Народног Представништва чуваће се сви списи и записници који се односе било на избор народних посланика, било на рад Привременог Народног Представништва и свију његових одбора.

Архива Привременог Народног Представништва стоји под надзором чувара Привременог Народног Представништва. Њом управља архивар.

Члан 162.

Привремено Народно Представништво има свој печат са грбом Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца и натписом наоколо: »Привремено Народно Представништво Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца«.

Печат Привременог Народног Представништва чува Председник Привременог Народног Представништва.

ГЛАВА XIX.

Легитимација народних посланика.

Члан 163.

Да би се чланови Привременог Народног Представништва ради очувања својих права могли као такви у потреби показати, издаће им председништво нарочиту легитимацију опремљену са фотографијом. Ова легитимација вреди као јавна исправа.

ГЛАВА XX.

Закључне одредбе.

Члан 164.

Измене код пословника могу да се закључе само у присутности половине свих изабраних народних посланика и то већином од $\frac{2}{3}$ присутних посланика.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ : Господо, сви ће се ови законски предлози упутити одбору, који ће се изабрати кад се секције конституишу.

Изволите чути извештаје господe Министра Правде и Министра Војног о интерпелацијама.

Секретар ПЕРА ЈОВАНОВИЋ (чита):

Министарство Правде
Но. 4035

7. маја 1919. године.
Београд.

Господине Председниче !

У оговору на Ваше писмо од 4. априла ове године, бр. 1054, којим сте ми изволели доставити у препису интерпелацију, коју су на мене упутили народни посланици господa др. Мита Топаловачки и другови, част ми је известити Вас, да ћу на ову интерпелацију одговорити кад буде стављена на дневни ред.

Примите, господине Председниче и овом приликом уверење о моме особитоме поштовању.

Министар Правде :
М. Трифковић, с. р.

Министарство Војно
Опште Војно Одељење, Генералштабни Одсек
Пов. Ф. Ђ. О. Бр. 24.694.
9. маја 1919. године
Београд.

Господине Председниче!

Част ми је да Вас известим, да сам примио интерпелацију народног посланика господe Мелхијора Чобала и другова, коју сте ми изволели послати са Вашим писмом бр. 1728 од 8. маја текуће године. На интерпелацију одговорићу чим потребне податке прикушим.

Примите, господине Председниче, уверење мога особитог поштовања.

Министар Војни и Морнарице:
Бенерал Стев. С. Хаџић, с. р.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ : Изволите чути, господо, извештаје Верификационог Одбора.

Секретар ПЕРА ЈОВАНОВИЋ: Пошто је Верификациони Одбор прегледао пуномоћија, послао је Народном Представништву овај извештај :

Народном Представништву !

Верификациони Одбор пошто је примио 20 пуномоћија и 6 жалби те изборна акта односно избора у јужној Србији (Македонији и Старој Србији), свршио је свој посао и част му је поднети Народном Представништву свој извештај :

I.

При прегледу : пуномоћија, жалби и осталих изборних аката, одбор је увидео:

а) да противу избора и пуномоћија :

Дра. Алeксe Станишића, инспектора Министарства Просвете у Скопљу (заменик Данило Шилјак) и Николе Минића, директора гимназије у Плевљима (заменик Михајло Рољевић), оба за округ Пријепољски ;

Серафима Крстића, проте из Охрида (заменик Рамадан Сефедин Пустиња) и Темка Поповића пензионера из Охрида (заменик Никола Главинчевић), оба за округ Охридски ;

Глигорија Дрокаловића, учитеља из Бєрова (заменик Масар-бег Тефик) и Јордана Бабаковића, учитеља из Штипља (заменик Ване Икономовић) оба за округ Брегалнички ;

Милана Топаловића, пред. општ. суда из Вучитрна (заменик Мифтар-Хусејин) и Анђелка Нешића проте из Митровице (заменик Јосиф Ђамиловић) оба за округ Звечански ;

Васе Богојевића, трговца из Тетова (заменик Петар Данчевић), за округ Тетовски ;

Младена Поповића, трг. из Скопља (заменик Глиша Елезовић) за округ Скопски ;

Сали-Бега Расовца из Новог Пазара (заменик Мане Муратовић) и дра. Александра Павићевића среског лекара из Сјенице (заменик Спасоје Нићифоровић) оба за округ Рашки ;

Крете Ђорђевића, проте из Битоља (заменик Глигорије Цамбазовић) за округ Битољски ;

Милана Протића, кројача из Бујановца (заменик Тома Ђорђевић) за округ Кумановски.

Свега на броју 14 — није појављена никаква жалба нити је у одбору учињен какав приговор и за то одбор сматра да су неоспорени.

б) да је против избора и пуномоћија :

Господинa Антонија Тодоровића, школског надзорника из Призрена (зам. Хаџи-Љубе Патригића) (посланика за округ Призренски, поднесена жалба од стране Петка Жарића и другова у којој је наведено да 10 повереника као и делегове бирачког Одбора нису имали потребне квалификације, одбор је једногласно жалбу одбацио и мандат Антонија Тодоровића огласио неоспореним за то, јер је нашао да ове околности нису биле од утицаја на резултат и слободу избора, пошто су двојица од тих повереника гласали за противкандидате и гласање осталих није по сам избор било одлучно.

в) Да је против избора и пуномоћија Томе Поповића, пред. општине у Битољу (зам. Антоније Непић) и Серафина Поповића, инжењера грађевинског одеака у Приштини (зам. Дамјан Прњинчевић) оба за округ Косовски, поднесена жалба Петра Симоновића јер да избор није био слободан а изабрани посланици да нису Упуством Мин. Ун. Дела прописани задњих 10

година боравили у Јужној Србији. Пошто ови приговори нису ничим поткрепљени, а одсуство Серафима Поповића на наукама у Београду а Томе Поповића у Нишу где се склонио године 1911. испред Арнаута није прекидање борављења, то је одбор једногласно закључио, да се њихови мандати имају сматрати као неоспорени и у реду.

г) да је против избора и пуномоћија г. г.: Глигорија Анастасијевића, адвоката у Кавадару (заменик Тошко Анастасијевић) и Риста Трајковића, трг. из Кавадара (заменик Антоније Вешировић), оба посланика за окр. тиквешки, изјављена жалба од стране Тодора Динковића и другова из Бевђелије, јер да обојица нису боравили последњих 10 год. у Крајевима Јужне Србије.

Пошто се одбор из изјава посланика те из службених уверења Суда општ. Кавадара, уверио, да ти наводи нису исправни, то је једногласно донео закључак, да се и ова пуномоћија могу узети као неоспорена.

На основу свега овога, одбор је једногласно закључио да Народном Представништву предложи, да изволи, напреи именоване мандате, свега њих на броју 19, огласити за неоспорене, а жалбе да изволи одбацити.

II.

Односно избора г. Јована Ђирковића, инспектора Мин. Унутрашњих Дела у Битољу (зам. Методије Пејовић), посланика за окр. Битољски, уложена је жалба Антонија Тодоровића и другова из Призрена, коме се оспорава мандат, јер као полицијски чиновник, није имао пасивно изборно право ни по Уставу, ни по упуству Мин. Унутр. Дела за обаву избора народних посланика у Ј. Србији. Одбор је већином гласова одлучио, да се избор повереника, извршен на дан 2. марта ов. год. и избор посланика г. Јована Ђирковића поништи с разлогом, што је г. Ђирковић, по његовом признању разрешен дужности полиц. функционера у окр. Битољском на дан 1. марта ов. год. док су избори повереника за исти округ вршени сутрадан 2. марта ов. год., јер је тиме слобода избора и сам резултат истог доведен у сумњу, што је он код припрема за те изборе сам суделовао, као такав до 2. марта ове год.

Код ове одлуке имају своје одвојено мишљење г. г. Урош Ломовић и др. Драгутин Лончар, јер да жаљени факат није био од утицаја на резултат избора, пошто је г. Ђирковић био пензионисан указом од 13. фебруара.

Ово своје одвојено мишљење изнеће усмено у Представништву.

При оцени избора Николе Дрмончића (зам. Никола Апостоловић) за посланика окр. Тетовског; Шерифа Бајрама из Циновца (зам. Мехмед Пеливановић) посланика за окр. Призренски; Др. Михајла Шушкаловић (зам. Хафис Рахат Абдурахман) посланика за окр. Скопски и Борђа Денковића (зам. Коца Тамбуровић) посланика за окр. кумановски, одбор је нашао: да се њихова имена налазе у изборним актима њихових округа, као избрани, и да су против избора г. г. Николе Дрмончића, Шериф Бајрама и Др. Михајла Шушкаловића поднете жалбе, али да њихова пуномоћија до овога часа нису поднета одбору за верификацију. Зато одбор једногласно предлаже да се одлука о уредности ових избора одложи, док њихова пуномоћија не буду донета.

Верификациони одбор умолио је Мин. Унутр. Дела, да депешом потражи ова пуномоћија.

III.

За известиоца одбор је изабрао Др. Хенрика Кризмана.

Београд, 12. Маја 1919. год.

Председник Вериф. Одбора,
Драг. Пекић.

Секретар,
Др. Хенрик Кризман.

Чланови:

Урош Ломовић (одваја се).

Бориваје Ј. Поповић.

Др. Милутин Мажуранић.

Др. Драгутин Лончар (одваја се).

Председник Верификационог Одбора, извештава Народно Представништво, да што се тиче заменика господина др. Васе Глушца и г. Радоја Јовановића из Београда, г. Урош Ломовић имаде о томе одвојено мишљење.

Верификациони Одбор Народног Представништва извештава Народно Представништво да је на место др. Васе Глушца, који је поднео оставку 21. III. 1919. године, изабран господин др. Радоје Јовановић за посланика.

Верификациони Одбор поднео је Народном Представништву овај извештај:

Посланици Лазар Дамјановић и Спасоје Пилетић, оба из Црне Горе, поднели су своја приложена пуномоћија издана им по Председништву Велике Народне Скупштине у Подгорици. Пошто се њихова имена налазе као избрана у решењима надлежног бирачког тела, то Верификациони Одбор сагласно са тачком III. свога главног извештаја од 10. марта 1919. год., предлаже, да се њихови мандати сматрају као неоспорени.

Верификациони Одбор поднео је овај извештај:

Верификациони Одбор примио је оставку на посланички мандат г. др. Јосе Војнић-Хајдука из Суботице, и пошто је разгледао акта и уверио се да је његов мандат неоспорен, и да су му разлози за оставку умесни, част му је предложити Привременом Народном Представништву да му се оставка на мандат уважи. На место др. Јосе Војнић-Хајдука, долази г. др. Стипан Војнић-Тунић, из Суботице, који је своје пуномоћство предао, и које је одбор нашао за исправно и неоспорено те предлаже, да се господин др. Стипан Војнић-Тунић огласи за посланика.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ: Пре него што пређемо на дневни ред има неколико господe посланика да упуте питање на г. Министре.

Има реч г. Стојан Рибарац. Господин Рибарац има да упуте два питања на г. Министра Војног.

СТОЈАН РИБАРАЦ: Ја бих молио да прво говори о томе г. Министар Војни.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ: Има реч г. Министар Војни.

Министар Војни генерал СТЕВАН ХАЧИЋ: На питање г. Стојана Рибарца имам да одговорим ово (чита):

На питање народног посланика г. Стојана Рибарца од 11. априла т. г., да ли је шта предузимао, да се војници инвалиди из Бизерте врате у отаџбину, којих по извештају има тамо и то: Војника 3000 и међу њима 800 инвалида

Изјављујем:

У Бизерту је била наша команда резервних трупа и подофицирских школа као један резервоар, из кога је вршена попуна јединица на фронту.

Тамо су упућивани сви наши регрути, и необучени војници на обуку као и сви реконвалесценти на поправку здравља. У Бизерти је такођер образован почетком месеца фебруара 1917. године један инвалидски одред, који је служио за прихват и негу оних инвалидима, који су се налазили и били упућени у Бизерту.

За време операције септембра и октобра месеца 1918. године пошто се осећала јака потреба за попуну јединица на фронту, из Бизерте су упућивани само они војници, који су били способни за употребу на борацким и неборацким дужностима. Остали болесници и за употребу неспособни војници и инвалиди остали су у Бизерти.

По ослобођењу наше отаџбине предузет је преко војних изасланика у Паризу и Лондону

корак код Француза и Енглеза, да нам ставе потребна средства на расположење ради потпуне евакуације наших војника из Бизерте.

Са депешом Пов. Ф. Ђ. О. Бр. 15.818 од 25. новембра 1918. године наређено је команданту резервних трупа у Бизерти да све што је способно за евакуацију отаџбине припреми, и о томе поднесе извештај.

По извештају команданта резервних трупа од 11. децембра 1918. године, у Бизерти је било 74 официра, 32 чиновника и 3999 обавезника и инвалида. Од ових било је спремно за транспорт 51 официр, 23 чиновника, 1708 обавезника и 1145 инвалида. Остали су били по болницама као болесници.

По овоме извештају наредио сам команданту резервних трупа депешом Пов. Ф. Ђ. О. Бр. 16.067, 16. децембра 1918. године да упућује преко Дубровника и даље за отаџбину што више може користити све бродове и путове које има на расположењу. Од инвалида и реконвалесцената да упућује само оне, који могу ићи из Београда пешке, због тога што превозних средстава за остале овде није било, а није било ништа припремљено, где би се они могли прихватити.

Да би се олакшао транспорт инвалида кроз нашу отаџбину, издао сам наређење свима војним властима, да изађу на сусрет инвалидима, који се враћају својим кућама, да их снабдевају храном, и да им дају топла преноћишта, и превозна средства која имају на расположењу.

По извештају од 1. маја т. г., остало је у Бизерти по списку 30 официра, 19 чиновника, 801 подофицир и војника, и 285 инвалида, од којих 272 не могу за сада да издрже пут. Од овога броја осталих војника и инвалида, у Бизерти налази се у болници 5 официра, 2 чиновника и 212 подофицира и војника.

Евакуисање заосталих у Бизерти наших обавезника и инвалида продужиће се и даље, према стању њиховог здравља, способности да издрже пут, и превозних средстава, које нам савезници буду стављали на расположење.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ: Има реч госп. Стојан Рибарац.

СТОЈАН РИБАРАЦ: Задовољан сам по овоме питању одговором господина министра војног, само хоћу да изјавим жељу, да се инвалиди што пре врате у своју отаџбину.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ: Има реч г. министар војни да одговори на друго питање г. Стојана Рибарца.

Министар војни генерал СТЕВАН ХАЧИЋ: Друго је питање такође од г. посланика Стојана Рибарца у овоме:

I. На питање: Пошто министарство плаћа зуб за потребе војске?

На ово питање част ми је дати следећи одговор:

Кад је отпочела офанзива савезничке војске са солунског фронта, главнокомандујући савезничких војска, одредио је цене појединим артиклима за набавке на нашој територији, и цена за јечам и овас утврђена је до 0.80 франака по једном килограму. Тај је ценовник од 7. октобра 1918. године, и важио је за целу нашу војску.

После овога, а на основу ценовника кога је опет одредио и прописао Главни Командант савезничких војска, утврђен је од стране министарства војног нови ценовник од 4. фебруара 1919. год. и за нашу војску, и по њему одређене су цене биле и то: на територији бивше Аустро-угарске монархије, Црне Горе за јечам 1 круна, а за овас 1.10 круна по 1 килограму. За све остале територије одређене су цене за јечам и овас 0.80 динара по 1 килограму.

Како су цене овим артиклима услед одобрења слободне трговине нагло поскочиле, трупе су се нашле у немогућности, да набаве потребних артикала, које пису могле добијати из слагалишта, и онда су вршиле набавку по горе одређеном ценовнику. Стога је мој претходник на основу извештаја о стању исхране у војсци, и представака Команданата армијских и дивизијских области, и Врховне Команде донео одлуку, да се набавке оних артикала, који се из слагалишта не могу добити, могу вршити и по пијачним ценама, а о овоме је известно и главну савезничку команду и међусавезничку комисију за снабдевање наше војске.

II. На питање: Колика је цена зоби била на крају прошле године, а колика је сад, и која је утврђена?

На ово питање част ми је дати следећи одговор:

На крају прошле године цена овеу и јечму била је на територији бивше аустро-угарске монархије 0.55 до 1.60 круна по 1 килограму, а на осталој територији 0.70 до 0.80 динара по 1 килограму. Садања је цена на територији бивше аустро-угарске монархије 1.60 до 2.20 круна по 1 килограму, а на осталој територији 1.20 до 1.35 динара по 1 килограму.

III. На питање г. посланика: је ли одређивање цене артикала задржало за себе министарство, имам част да одговорим:

Одређивање цена ових артикала, које је наша војска добила из савезничких слагалишта одређује француско министарство војно, и те су цене меродавне и за нас.

Одређивање цена свих ових артикала, који се из слагалишта не могу добити, прописује Главнокомандујући савезничких војска, на основу којих се са савезничким властима и врши обрачун.

IV. На питање г. посланика: Пошто је плаћала зуб команда Потиске дивизијске области у Суботици, од како је тамо, и пошто је плаћала сад? Имам част одговорити, да је ова команда од како је на садашњој територији па до сада набављала, исплаћивала зуб по максималним ценама, а у границама прописаног ценовника, код хадитерминских повереника и то по цени 0.65 до 0.66 круна од 1 килограма.

Да ли је Хадитерминска роба ратни плен или није, то питање сада студира и решава дирекција плена.

V. На питање г. посланика: како је извршена набавка последње партије зоби за потребу потиске дивизијске области, и ко је лиферант? имам част да одговорим:

У циљу обезбеде сточном зрнастом храном, а на предлог Врховне Команде, у децембру прошле године, одобрено је, да главна интендантура може да закључи погодбу са понуђачима Браћа Цветковић за испоруку 600 вагона зоби по цени 0.70 динара 1 килограм.

По овоме Главна Интендантура је 1. фебруара 1919. год. закључила уговор за лиферовање 300 вагона овеа и јечма по горњој цени, е тим, да се ова партија испоручи у четири кварт и то:

у Руми	1,200.000	килограма
у Новом Саду	500.000	килограма
у Суботици	1,300.000	килограма

Први кварт имао је бити предат до 10. марта о. г.

За време овог уговора важио је ценовник прописан 7. октобра 1918. год., по коме је била цена овеа и јечма по 0.80 франака по 1 килограму.

Лиферанти Браћа Цветковић понудили су, за испуњење закљученог уговора, извесну робу, за коју се добио извештај, да је хадитерминска роба. Да би се заштитили државни интереси, и да би се извело на чисто питање, да ли ова хадитерминска роба припада држави по основи ратног плена, ово је министарство сва акта послало правничком одбору, да он да своје мишљење о томе питању. Правнички одбор нашао је, да је дирекција плена надлежна, да реши, шта је ратни плен и сада се предмет налази на решењу код поменутог дирекције, која то питање студира, и која ће то питање да реши. После овога следоваће решење за евентуални распит уговора.

До коначног решења обустављена је свака даља предаја по уговору, и лиферанти нису од државе ништа до сада примили.

VI. На питање г. посланика: на који се начин врше набавке за војску у опште? Имам част одговорити:

Набавке се врше путем директних погодаба и непосредном куповином на терену, како је то прописано нашим законом о набавкама војних потреба, а на основу наређења главнокомандујућег савезничких војска, и у границама одређених цена и за рачун француске интендантуре.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ: Има реч господин Рибарац.

СТОЈАН РИБАРАЦ: Молим вас, господо! Питање као што га представља саопштење господина Министра Војног, је, као што се види, компликовано, и оно се не може решити на овој седници, нити се може решити само одговором на ово питање. Због тога ја мислим, да сам дужан да поднесем интерпелацију о овој ствари и онда се о њој може опширније решавати. А ту дужност ја изводим нарочито из тога, што се види по том извештају како се референти господина Министра Војног заклањају за наредбе врховног команданта савезничке војске, у погледу на цене, које су одређивале за зоб области бивше Аустро-Угарске монархије и за друге ствари.

Факт је то да је потиска дивизија куповала зоб по 60 и 65 круна 100 килограма. А факт је с друге стране, да је главна интендантура лиферацију 300 вагона зоби плаћала лиферантима по 70 динара 100 кгр. То је разлика колосална и преставаља један вишак од неколико милиона.

То питање Народно Представништво не може и не сме да остави отворено. Ја држим, да нећу да се преварим ако устврдим, да у тој набавци има, ако ништа друго, бар неправилности. И ја верујем, да господин Министар Војни неће да фаворизира те неправилности, да ће он да сачека мишљење тог правничког одбора, и да неће тим лиферантима ништа од цене издати док се питање дефинитивно не расправи. Међутим како изгледа ова ствар, ја могу да представим Народном Представништву још један факт, за који сам сад сазнао, а то је, да је једна количина зоби у Срему реквирирана као ратни плен, да су војне власти продавале тај ратни плен истим лиферантима по 70 филира клг., а они га међу тим дају Држави по 70 пара.

Што се самога Министра Војног тиче ја могу да изјавим, да сам његовим обавештењем задовољан, и да сам задовољан са његовом намером, да ствар извиди, и остављам да се ствар

расправи онда, када доцније о томе предмету поднесем интерпелацију. Мислим да могу да изјавим, да Народно Представништво неће да трпи ниједну неправилност, а најмање злоупотребу какву. (Гласови: Тако је!)

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ: Реч има господин посланик др. Pestotnik.

Poslanec др. **Pavèl Pestotnik**: Spoštovani gospod ministrski predsednik! Spoštovani gospodje poslanci! Žalosti se nam krči srce, ko dobivamo dan za dnem poročila iz Koroške, kako postopa tam nemška vojska z našimi ujetniki in kaj počenja s civilnim prebivalstvom v onih popolnoma slovenskih krajih Koroške, ki so jih zasedle nemške čete v zadnjem tednu.

Koroška je bila središče političnega življenja, odkar se je naselil tam slovenski rod, do 14. stoletja. Na Koroško nas vežejo spomini politične svobode in gospodarske neodvisnosti. Ko je nastopil čas našega narodnega in kulturnega preporoda, je bil Celovec drugo glavno mesto, je bil spet oporišče, kjer se je gibalo vse naše probujenje in kulturno življenje. Koroška je alpski biser, najlepša alpska dežela, bogata na svojih prirodnih bogatstvih, lepa v svojih naravnih krasotah in ima ljudstvo, ki je zdravo in marljivo ter zmožno za delo.

Nasilna germanizacija se je pričela pred 60 letmi. Vodila jo je nemška deželna vlada in dunajske nemške oblasti v središtvu za to germanizacijo bodisi v ekonomskem bodisi v kulturnem oziru niso bile izbirčne in ker slovensko Koroško loči visoko gorovje od ostalega slovenskega življa proti jugu. Vzlic vsemu temu se je pa po uradni statistiki ohranilo na Koroškem preko ene tretjine slovenskega prebivalstva, tako, da lahko rečemo, da je polovica vsega prebivalstva na Koroškem slovenska. Naša sela s slovenskim prebivalstvom segajo daleč severno od Celovca, severno od Velikovca in zapadno od Seljaka. Zadnja demarkacijona črta, ki ni bila od entente priznana, je potekala nekaj kilometrov južno od Celovca, tako da je bila polovica slovenskega prebivalstva severno od te črte. Vsak dan smo dobivali žalostne vesti, kako nasilno postopa nemško vojaštvo s slovenskim prebivalstvom. Najhujše se je pričelo, ko se je naša armada umaknila vsled premoči nasprotne armade na vzhodu proti štajerski meji in na jugu v prelaze in gorovjež, ki ločijo Kranjsko od Koroške. Nemška vojska je na svojem prodiranju uničevala slovenske vasi, zažigala sela, ropala naše najboljše posestnike vsega gospodarskega inventarja. Ne samo to! Nemška vojska je deportirala ujetnike, jih zapirala, mučila, stradala, naše civilno prebivalstvo istotako mučila in poleg tega mnogo ljudi pobila in pobesila. Znana so privatna poročila, po katerih so nabadali našo deco na bajonete, rezali našim ženam prsa, parali trebuhe in ubili dve sestri, ki sta bili v službi Rdečega križa v Velikovcu. (Vzklik ogorčenja.)

Vsi ti dogodki nam jasno pričajo, da so Nemci teptali v blato in hudo kršili najprimitivnejša načela humanosti; vsi ti dogodki izpričujejo, da se Nemci v svetovni vojski niso spametovali, da jih bridke izkušnje niso poboljšale, da vstrajajo na svojih nasilnih barbarskih metodah in da ostajajo zvesti svoji preteklosti, v kateri so hoteli uresničiti svoje svetovne načrte in imperijalistične cilje z najgrozovitejšimi sredstvi in najbolj barbarsko vojno metodo.

Dovoljujem si zaradi tega staviti na gospoda ministarskega predsednika nastopna vprašanja:

1. Ali so mu ti dogodki na Koroškem znani in ali more dati Narodnemu Predstavništvu podrobna avtentična pojasnila glede teh dogodkov in nemških grozovitosti?

2. Ali je pripravljen, opozoriti mirovno konferenco na to, da se odreče Nemcem zmožnost, vladati nad kraji s prebivalstvom našega naroda?

3. Ali vodi vojno proti kraljevstvu Srbov, Hrvatov in Slovencev Nemška Avstrija ali samo Koroška dežela? Po moji vednosti oficijelna Avstrija odklanja odgovornost za dogodke na Koroškem, dočim trdijo privatne vesti, da se je borilo proti nam mnogo dunajskih, solnograških in tirolskih bataljonov. Ali se potrjuje vest, da so tudi Italijani podpirali nemško akcijo na Koroškem? (Živahno odobravanje i ploskanje).

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ: Има реч господин председник Министарског Савета.

Председник Министарског Савета СТОЈАН М. ПРОТИЋ: Као што сте чули, господо, прво питање г. посланика гласи овако: да ли су ми догађаји у Корупској познати, и да ли могу Народном Представништву дати детаљна и автентична разјашњења односно тих догађаја — немачких злочинстава.

Ја сам ово питање од господина посланика добио синоћ, и већ према времену којим сам располагао и према стању саме ствари, у коме се она сада налази, ја не могу на ово прво питање да одговорим сасвим тачно. Могу да кажем г. посланику то, да је та ствар у току, да се с једне стране води истрага, како је до тих догађаја дошло, а с друге стране, да се воде и преговори о томе, да се врати на првобитне стање демаркациона линија, како је она била пре по што су ови догађаји наступили.

Што се тиче другог питања: да ли сам припремао да обратим пажњу Конференцији мира на ове догађаје и да се учини шта треба, да се Немцима спречи могућност да даље владају овим крајем у коме живи наш братски словенски народ, ја могу одговорити г. посланику то, да ћу то учинити чим будем у могућности да тачно и потпуно знам праву ситуацију саме ствари. Према томе мислим, да би за сад то још

било прерано; јер кад се излази пред конференцију мира треба знати право стање ствари, треба са фактима дејствовати и бранити ствар.

Треће питање гласи: да ли у овоме случају, у овим догађајима, који су се догодили, ратује противу нас Аустрија или само Корупшка. Колико г. посланик зна, званична Аустрија отклања одговорност за догађаје у Корупској, док у исто време приватне вести тврде, да се противу нас боре многи бечки, солноградски и тиролекки батаљони, па се шта више тврди, да су још у овој ствари учествовали Италијани помажући Немце.

Оваквих случајева, господо, било је и раније; и у ранијим случајевима се догађало збиља то, да се бечка, аустро-немачка влада, кад се год са наше стране на њу обратило, и приговор са наше стране подигао за оваке догађаје — она се збиља бранила тиме: да није она ту, и да то ради влада Корупшке, покрајинска влада, која заседава и ради у Целовцу. У овоме случају сада изгледа да се бечка влада не заклања за покрајинску владу у Целовцу, и да према томе није се ни бранила тиме, да она за то не зна ништа. И одиста изгледа, да то није ни могла учинити јер се сувише јасно показало да су снаге, које су прама нама стајале у овим догађајима, биле толико јаке, да се никако нису могле замисљати или представљати као снаге покрајинске, корупшке владе.

Сам ток догађаја борбених ишао је тако да се прама гласовима који су до нас дошли одиста показало, да се са стране Немаца водиле борбе на један начин, који је нама само потврдио онај општи начин на који су се у овом рату у опште Немци борили и рат водили, т. ј. са врло много нечовечности и са врло много злочинстава. (Узвици: Барбари!) Ја кажем, према гласовима које смо добили, али несмем ништа позитивно да тврдим, и у детаље да улазим докле год не добијем опширнији извештај, који се спрема, и који ће бити резултат истраге, која се на лицу места води.

Последња тачка овог трећег питања прилично је деликатне природе, и ту ја не смем ништа да тврдим, али морам да изјавим, да има знакова, по којима се може сумњати, ако не баш да је било помагања са талијанске стране, бар у толико, што изгледа, као што рекох, нећу да кажем утврђено, али са доста основане вероватности да се може рећи, један вагон муниције управљен Немцима са стране, где су Талијани могли имати утицаја, да тај вагон оде или не оде, да је тај вагон отишао. (Узвици: Срамно! То су савезници! Невере!) Ја мислим, господо посланици, да сам у колико сам могао према стању, у коме се ствар сад налази, и према времену са којим сам располагао, дао одговор на

питање, које ми је господин посланик ставио, и ја бих га молио, да за сада буде с тим задовољан. Кад се ствар сврши и кад се преговори, који се сад воде, доврше, онда можемо имати прилике и могућности, да о тој ствари опширније говоримо, и ја онда господину посланику стојим на расположење за опширнији разговор. (Бурни аплауз и узвици: »Живео!«)

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ: Има реч г. посланик Пестотник.

Poslanec др. Pavel Pestotnik: Zahvaljujem se gospođu ministrskemu predsedniku za njegova pojašnjenja, osobito za njegovo obvestilo, da se vrše preiskave glede vprašanja, kdo je zakrivil umik naših čet na Koroškem.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ: Има реч г. Живојин Златић.

ЖИВОЈИН ЗЛАТИЋ: Имам да упутим питање на господина Министра Правде, о року инвалида. Познато је, да по закону о инвалидској потпори, инвалида тече од дана поднете пријаве надлежној власти. Међутим изузетне прилике у којима смо се налазили за ово последње три године, изазвале су немогућност, да се молбе за инвалидску потпору подносе благовремено. Ја сам се надао да ће влада предузети кораке, да се учини законодавно тумачење било у Народном Представништву, било у Касаационом Суду, да се рокови рачунају од дана смрти, а не од дана подношења жалби, пошто људи нису били у могућности, да жалбе подносе на време. Крагујевачки првостепени суд доноси по молбама за инвалиду решења, и одређује: да инвалида тече од дана пријаве поднете за инвалиду, тако да инвалиди губе по три и више година. То је једна ствар. Друга је ствар, ја мислим, да се мора утврдити прво дан смрти инвалида тако, да то важи за све судове, јер ми смо имали пет месеци повлачења кроз Албанију док су настале редовне прилике на Крфу, те да се зна, ко је умро, а ко је остао жив.

Међутим ту ће бити нетачности, и ту ће судови нетачно узимати рокове за време од тих пет месеци. Молим господина Министра Правде, да ми одговори, да ли је што предузимао да се реши то питање те да се рокови за инвалидску потпору рачунају од дана смрти, а не од дана поднете пријаве за инвалиду.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ: Има реч господин Министар Правде.

Министар Правде МАРКО ТРИФКОВИЋ: На питање господина посланика имам да одговорим ово:

По закону о инвалидској потпори, рок се рачуна од дана пријаве, а не од дана смрти

(*Драгутин Пешић*: То није добро! Закон мора да се измени!) Ја сам само казао, како је по закону, а нисам казао, да то тако треба да остане.

Видећи и сâм извесне незгоде, које се могу десити приликом тражења инвалидске потпоре, а нарочито је било незгода због документовања смрти, имовног стања и других околности — ја сам упутно једно питање Касаационом Суду, да донесе своју одлуку; да се приликом решавања инвалидске потпоре не траже: крштенице, јумрлице, изводи из пореских књига и тако даље, јер је све то сада немогуће набавити због тога, што су непријатељске власти уништиле све наше архиве. И Касаациони Суд је донео своју одлуку, да се у место тих докумената судови могу задовољити са општинским уверењима; да општински суд да уверење о свима оним околностима, које су дотичном молиоцу потребне. И судови тако данас и практикују.

Мислећи и сâм о овоме, да смо били неколико година ван наше отаџбине, и да наши судови нису могли радити у погледу пријава за инвалидску потпору, ја сам хтео претходно да прибавим извештаје од судова, како стоји стање са решењима о инвалидским потпорама. Нисам још добио извештаје од свих судова, али сам добио од 12 судова, и ја ћу сад саопштити како стоји са тим решењима.

У кавадарском, лозничком, петровачком и ужичком суду није било ниједне жалбе против решења првостепених судова. Значи, да су сви они молиоци, који су се пријавили за инвалиду, били задовољни. У пожаревачком, неготинском и горњо-милановачком суду била је само једна жалба. У јагодинском суду биле су две жалбе: једна је ишла Касаационом Суду, и Касаациони Суд је оснажио решење првостепеног суда по тој жалби, а по другој жалби нису још враћена акта од Касаационог Суда. У битолском суду жалбе инвалида су врло ретке. У смедеровском суду има свега 5 жалби Министра Војног, а крагујевачки суд одговара, да се жалбе јављају у врло малом броју.

Кад будем добио извештаје и од свих осталих судова, ја ћу онда изнети ствар пред Министарски Савет, и оценит ћу, да ли треба штогод по томе радити и шта треба радити.

То је мој одговор.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ: Има реч господин Живојин Златић.

ЖИВОЈИН ЗЛАТИЋ: Ја не знам да ли може ко бити задовољан оваковим одговором господина Министра Правде. Он мени чита извешће које се жали на донето решење, а то није. Ја не знам, како је који суд то схватио, и да ли су донесене одлуке о томе, да инвалида тече од дана смрти, или од дана пријаве. То је сасвим

споредна ствар. Главно је питање, које сам ја упутио : Мисли ли господин Министар Правде и влада, и зашто то до сада нису урадили, да се то питање начелно реши, да инвалидска потпора тече од дана смрти, а не од дана пријаве, пошто смо били у изузетном положају, да би се молбе за инвалиду могле поднети благовремено. Ми смо се налазили на Крфу. Све су наше власти биле на Крфу. Породице умрлих остале су у Србији, и те породице за многе и многе своје чланове нису знале, јесу ли живи, или не. Суштина мога питања, које сам упутио господину Министру, је била у томе, а не да ли се ко жалио или није. Може бити, да се неко није жалио за то, што у закону стоји : Од дана пријаве, а међутим сасвим је природно, да то буде од дана смрти дотичнога лица. Ја молим господина Министра Правде да ми то објасни.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ : Има реч господин Министар Правде.

Министар Правде МАРКО ТРИФКОВИЋ : Ја не знам зашто господин посланик није задовољан мојим одговором. Ја сам овде казао, да сам ја пре но што сам добио ово питање, тражио извештај од судова да видим, како они примењују закон о инвалиди и да видим, да ли штогод треба да се у томе закону мења, па да то изнесем пред Министарски Савет. Даље сам казао, да сам већ нешто по томе радио, што је врло јако олакшало положај оних, који су тражили инвалидску помоћ; и кад ја, дакле, изјављујем то, ја мислим, да господин посланик може бити с тим задовољан. У осталом господин посланик има права посланичке иницијативе, и ја ћу драге воље прихватити његов законски предлог о тој ствари. (*Урош Ломовић* : Постоји мој предлог о томе још на Крфу.)

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ : Има реч господин Живојин Златић.

ЖИВОЈИН ЗЛАТИЋ : Господо, ја нисам задовољан одговором господина Министра и изјављујем, да ћу поднети интерпелацију о тој ствари, да се Скупштина њоме позабави.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ : Прелазимо, господо, на дневни ред. На дневном је реду : избор председника и једнога члана Главне Контроле.

Ја сам на дневни ред ставио ову прву тачку на основу акта господина Министра Председника, који ми је упутио, и који ћете изволети сада чути.

Секретар ПЕРА ЈОВАНОВИЋ прочита акт господина Председника Министарског Савета, којим моли Народно Представништво да

пожури са избором Председника и једног члана главне контроле, како би она могла почети свој рад.

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ : Господо, сад ћемо приступити гласању за ове кандидате. На основу члана 125. пословника гласање је тајно, а гласа се листићима. Пре но што приступимо гласању, изабраћемо три контролора ; затим ће се прозивати имена посланика, сваки ће посланик спустити своју листу у кутију, најпре за председника главне контроле.

Да ли хоће Народно Представништво 10 минута одмора, да се о избору споразуме, или одмор не треба? (Гласови : Не треба.)

Онда приступимо избору три контролора.

Секретар ПЕРА ЈОВАНОВИЋ извуче из кутије листиће са именима ове господе посланика за контролоре : Др. Ловро Погачник, др. Јанко Шимрак и др. Лавослав Ханжек. (Изабрани контролори заузеше своја места.)

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ : Изволите, господо, чути прозив.

Секретар ПЕРА ЈОВАНОВИЋ прозива посланике да гласају и господа посланици по прозивци спуштају листиће у гласачку кутију. (После гласања.)

Председник др. ДРАГОЉУБ М. ПАВЛОВИЋ : Господо, изволите чути резултат гласања. Гласало је свега 137 посланика, дакле има апсолутне већине, има кворума.

Господин Коста Болислављевић добио је 86 гласова, господин Милорад Вујичић 40 гласова, господин Милорад Протић 2, а празних листића било је 9. Према томе објављујем, да је изабран господин Коста Борислављевић за председника Главне Контроле. (Гласови : Живео !)

Сад приступамо, господо, избору једног члана Главне Контроле. Гласаће се онако исто поименично.

Секретар ПЕРА ЈОВАНОВИЋ прозива посланике да гласају. И господа посланици по прозивци прилазе трибини и спуштају листиће у гласачку кутију.

(После тајног гласања листићима.)

Потпредседник др. ИВАН РИБАР : Гласало је укупно 130 нар. представника. Од тих 130 гласова добио је госп. Милан Вукићевић 79, господин Михајло Протић 40, празних је било 10 и господин Вујичић добио је један глас. Према томе је изабран за члана Главне Контроле са 79 гласова господин Милан Вукићевић.

Пошто је време поодмакло, и немамо свјетла, ја предлажем Народном Представништву, да се ова седница одгоди. Пре него што закључ-

чимо седницу, позивам све секције да се конституишу. Председништво је већ позвало секције да се конституишу и секције су се оглушиле позиву председништва. Надаље молим секције да изберу по једног члана у одбор за законску основу о заштити деце, и за законску основу о пунољетству, затим по два члана у одбор за законску основу о држављанству, и за законску основу о пословном реду Народног Представништва.

Не буду ли секције сутра око три сата после подне извршиле овај посао, онда ће на

народне представнике пасти цела одговорност, да не врше своју дужност. Молим дакле секције да се сутра у три сата после подне састану и изврше овај посао.

Данашњу седницу закључујем, а другу заказујем за сутра у 16 сати са дневним редом који је био, дакле са продужењем данашњег дневног реда.

Седница је закључена у 9 и пол часова.

Видео Секретар :
Пера Јовановић.